

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ



ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ»

Η περίπτωση του Γενικού Καταστήματος Κράτησης Β' τύπου Κέρκυρας

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ

ΕΛΕΝΗ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ Ξ2015111

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ξ2015121

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΡΙΑΝΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΡΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ»

Η περίπτωση του Γενικού Καταστήματος Κράτησης Β' τύπου Κέρκυρας

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες	5
1. Εισαγωγή.....	6
2. Τι προβλέπεται σε νομοθετικό πλαίσιο.....	7
3. Ηθικά Διλήμματα.....	15
4. Ηθικές Αρχές.....	15
5. Ο ρόλος του διερμηνέα.....	18
6. Εμπόδια επικοινωνίας.....	21
7. Ανάλυση δεδομένων.....	22
7.1 Ανάλυση ερωτηματολογίου προς κρατούμενους.....	22
7.2. Ανάλυση ερωτηματολογίων προς σωφρονιστικό προσωπικό.....	28
8. Συμπεράσματα ερωτηματολογίου.....	35
8.1. Συμπεράσματα ερωτηματολογίου κρατούμενων.....	36
8.2 Συμπεράσματα ερωτηματολογίου σωφρονιστικού προσωπικού.....	38
9. Συγκεντρωτικός Πίνακας Κρατουμένων.....	41
9.1 Συγκεντρωτικός Πίνακας Σωφρονιστικού Προσωπικού.....	45
10. Λύσεις.....	49
11. Επίλογος.....	50
12. Βιβλιογραφία.....	51
13. Παραρτήματα.....	53
13.1. Παράρτημα Ι – Ερωτηματολόγιο προς κρατούμενους φυλακής στην Κέρκυρα.....	53
13.2. Παράρτημα ΙΙ – Ερωτηματολόγιο προς το σωφρονιστικό προσωπικό της φυλακής στην Κέρκυρα.....	56

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να απευθύνουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ στην κυρία Αναστασία Παριανού, καθώς το μάθημα της «Κοινοτική Διερμηνεία» αποτέλεσε το έναυσμα για την θεματολογία της πτυχιακής μας εργασίας. Η εκπόνηση της οποίας δεν θα ήταν εφικτή χωρίς τις χρήσιμες κατευθυντήριες γραμμές, τις συμβουλές της καθώς και την υποστήριξη της ίδιας αλλά και των ατόμων που μας έφερε σε επαφή, προς διευκόλυνση μας. Επίσης ένα ευχαριστώ οφείλουμε να πούμε στον κύριο Ιωάννη Καρρά, ο οποίος δέχθηκε να είναι ο δεύτερος επόπτης της εργασίας μας.

Ευγνώμονες είμαστε στον κύριο Κυριάκο Κωλέση, διευθυντή του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας στο Γενικό Κατάστημα Κράτησης Β' τύπου Κέρκυρας, που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ολοκλήρωση της εργασίας μας και αποτέλεσε τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα σε εμάς και τις φυλακές Β' τύπου της Κέρκυρας. Η πληθώρα νέων πληροφοριών που αποκομίσαμε σχετικά με την διερμηνεία στις ελληνικές φυλακές μέσω των συζητήσεων μας αλλά και η προσκόμιση πληροφοριών για το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας εντός της φυλακής μας διευκόλυνε να συντάξουμε ερωτηματολόγια απευθυνόμενα προς τους κρατούμενους (μαθητές) του σχολείου και τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Φυσικά θα θέλαμε να ευχαριστούμε και όλους τους ανθρώπους που αφιέρωσαν τον χρόνο τους και απάντησαν στα ερωτηματολόγια μας, γιατί χάρη σε αυτούς μπορέσαμε να ολοκληρώσουμε την δική μας έρευνα.

Τέλος οφείλουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ στις οικογένειες μας, οι οποίες τα τέσσερα χρόνια σπουδών μας, μας υποστήριξαν τόσο ψυχολογικά όσο και οικονομικά.

1. Εισαγωγή

Ο κλειστός χώρος μιας φυλακής αναγκάζει την συνύπαρξη πολλών ατόμων διαφορετικών εθνικοτήτων και πολιτισμικών υπ οβάθρων, που δεν έχουν την απαραίτητη γνώση της γλώσσας/επίσημων γλωσσών της χώρας που τους φιλοξενεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανάγκη για επικοινωνία όχι μόνο ανάμεσα σε κρατούμενους αλλά και ανάμεσα σε κρατούμενους και υπαλλήλους σωφρονιστικών ιδρυμάτων.

Την γεφύρωση αυτού του γλωσσικού και πολιτισμικού χάσματος μπορεί να αναλάβει ένας επαγγελματίας ή ένας ad hoc διερμηνέας. Η παρούσα πτυχιακή εργασία θέτει ως στόχο να διαλευκάνει τον ρόλο του διερμηνέα στις ελληνικές φυλακές, το αν και το πόσο απαραίτητη είναι η συμμετοχή του στην επικοινωνία που λαμβάνει χώρα πίσω από τις κλειστές πόρτες των σωφρονιστικών ιδρυμάτων.

Σκοπός των σωφρονιστικών ιδρυμάτων τόσο στην Ελλάδα όσο και σε όλο τον κόσμο είναι η ομαλή επανένταξη ενός κρατούμενου στην κοινωνία. Μια ερώτηση που θα έπρεπε να τεθεί είναι αν το ελληνικό κράτος είναι σε θέση να προσφέρει ίσες ευκαιρίες επανένταξης σε όλους τους κρατούμενους είτε αυτοί είναι Έλληνες είτε είναι ξένοι. (Φωτεινή Α. Μηλιώνη 2016, 2349-2365, Δημητρουλή, Ρηγούτσου 2017, 29, Πανούσης, 14)

Για την εκπόνηση αυτής της εργασίας βασιστήκαμε στην προϋπάρχουσα βιβλιογραφία πάνω στο θέμα, σε παρόμοιες έρευνες που έχουν διεξαχθεί στο εξωτερικό, σε χώρες όπως η Ισπανία, η Αυστραλία, η Αγγλία και η Αμερική. Απαραίτητη καθορίστηκε η κατάρτιση ερωτηματολογίων τα οποία συμπληρώθηκαν από κρατούμενους αλλά και υπαλλήλους σωφρονιστικών ιδρυμάτων, προκειμένου να διαμορφωθεί μια καθαρή εικόνα για την ελληνική πραγματικότητα. Για την διευκόλυνση των κρατουμένων καθώς και για πλήρη διασφάλιση ότι κατανοούν τόσο τις ερωτήσεις αλλά και τις απαντήσεις τους, τα ερωτηματολόγια των κρατουμένων συμπληρώθηκαν κατά την διάρκεια προσωπικών συνεντεύξεων, όπου δόθηκε η ευκαιρία να λυθούν τυχόν απορίες.

Τα αποτελέσματα αυτών των ερωτηματολογίων παρουσιάζονται σε αυτή την εργασία μαζί με τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε. Τέλος, αναγράφονται οι δικές μας λύσεις και προτάσεις για τις ενέργειες που πρέπει να ληφθούν από το ελληνικό κράτος προκειμένου να αυξηθούν τα ποσοστά ομαλούς επανένταξης ξένων κρατουμένων στην κοινωνία. Εκ όσων γνωρίζουμε, δεν έχει εκπονηθεί παρόμοια εργασία σε σωφρονιστικά ιδρύματα της Ελλάδας.

2. Τι προβλέπεται σε νομοθετικό πλαίσιο

Προκειμένου να εξετασθεί η σημασία της διερμηνείας στις φυλακές, αρκεί να δούμε τι προβλέπεται από το νομοθετικό πλαίσιο. Πολυάριθμοι ευρωπαϊκοί και διεθνείς θεσμοί έχουν προσπαθήσει να δημιουργήσουν έναν προστατευτικό κλοιό τόσο γύρω από τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα των αλλοδαπών κρατουμένων όσο και γύρω από τα γλωσσικά δικαιώματα τους.

Παρακάτω παραθέτονται μερικά παραδείγματα κανονισμών των φορέων τα οποία θεωρήσαμε χρήσιμα κατά την διεξαγωγή της έρευνας. Παρά τις προφανείς προσπάθειες για την διασφάλιση των ίσων δικαιωμάτων στους αλλοδαπούς κρατουμένους, αξιοσημείωτο είναι πως οι αναφορές σε διερμηνέα είναι περιορισμένες.

At admission and during detention, foreign prisoners shall be provided with information, in a language they understand, about: a. their rights and duties as prisoners including regarding contacts with their consular representatives; b. the main features of the prison regime and the internal regulations; c. rules and procedures for making requests and complaints; and d. their rights to legal advice and assistance (Draft Recommendation Regarding Foreign Prisoners, § 15.1)

Από τα παραπάνω, φαίνεται ότι στους ξένους κρατούμενους κατά την εισαγωγή αλλά και κατά την διάρκεια της κράτησης θα παρέχονται πληροφορίες σε μια γλώσσα που καταλαβαίνουν. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να καλύπτουν θέματα όπως η επικοινωνία με τους προξενικούς αντιπροσώπους, τους κανονισμούς της φυλακής, τα δικαιώματα τους κλπ.

As soon as possible after admission, foreign prisoners shall be provided with information, in a language they understand, orally or in writing, of international transfer possibilities. (Draft Recommendation Regarding Foreign Prisoners, §15.3)

Σε συνέχεια του προηγούμενου κανονισμού, μπορούμε να δούμε ότι οι πληροφορίες αυτές θα παρέχονται στους ξένους κρατούμενους είτε προφορικά είτε γραπτά.

Where appropriate and subject to the requirements of safety and security, foreign prisoners shall be allocated to prisons where there are others of their nationality, culture, religion or who speak their language. (Draft Recommendation Regarding Foreign Prisoners, §16.3)

Ο ίδιος κανονισμός προβλέπει την μεταφορά του κρατούμενου σε ένα κατάστημα κράτησης όπου υπάρχουν και άλλοι κρατούμενοι τις ίδιες εθνικότητας, θρησκείας κ.α., όταν θέτετε σε κίνδυνο η ασφάλεια του.

21.1. Foreign prisoners shall be informed, in a language they understand, about their right to legal advice on matters affecting their detention and status. 21.2. Foreign prisoners shall be informed about possible legal aid and, where necessary, assisted in accessing such legal aid. 21.3. Foreign prisoners who need to communicate with their legal adviser shall be allowed access to interpretation where necessary. 21.4. Prison authorities shall facilitate the provision of administrative and legal assistance to foreign prisoners by approved outside agencies. 21.5. Foreign prisoners who are subject to disciplinary proceedings shall be assisted by an interpreter where necessary. (DRRFP, §21.1, DRRFP, §21.2, DRRFP, § 21.3, DRRFP, §21.4, DRRFP, § 21.5)

Το παραπάνω χωρίο περιλαμβάνει όλα όσα έχουν ειπωθεί και στους κανονισμούς 15.1, 15.3, 16.3 σχετικά με την πληροφόρηση των κρατουμένων όσον αφορά τη νομική βοήθεια και τους κανονισμούς της φυλακής, Ωστόσο, είναι πολύ σημαντικό ότι είναι η πρώτη φορά που αναφέρεται ξεκάθαρα ο διερμηνέας ως διαμεσολαβητής, σε σχέση με παραπάνω όπου δεν υπήρχε κάποια διευκρίνιση και προσέγγιζαν το θέμα περιφραστικά.

To facilitate the health care of foreign prisoners, attention shall be paid to all aspects of communication. Such communication may require the use of an interpreter who is acceptable to the prisoner concerned and who shall respect medical confidentiality. (DRRFP, §31.4)

Ο συγκεκριμένος κανονισμός αναφέρεται στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη του κρατούμενου. Παρά το γεγονός ότι γίνεται αναφορά στο διερμηνέα, το συνοδεύουν με την έκφραση «who is acceptable to the prisoner», αφήνοντας έτσι ίσως ένα παραθυράκι για την χρήση ενός συγκρατούμενου ως διερμηνέα με την προϋπόθεση αυτός να είναι αποδεκτός από τον συγκρατούμενο του και να σέβεται το ιατρικό απόρρητο.

In most European prison systems, a significant proportion of prisoners are foreign nationals, many of whom do not speak the native language of the country. The director and majority of personnel should be able to speak the language of the majority of prisoners. However, the needs of other prisoners also have to be recognized and, if possible, some staff should be able to speak the

language of any significant minorities. Where necessary an interpreter should be available as stipulated in Rule 37.4. (European Prison Rules, Rule 87)

Όπως αναφέρεται στον κανονισμό 87 του European Prison Rules, το προσωπικό πρέπει να μιλάει την γλώσσα της πλειοψηφίας των κρατούμενων. Σε μια προσπάθεια να αναγνωριστούν και οι μειονότητες των κρατούμενων, προτείνεται κάποια μέλη του προσωπικού να μιλούν την γλώσσα κάποιων σημαντικών μειονοτήτων. Σε περίπτωση που οι γλωσσικές διαφορές ανάμεσα σε προσωπικό και κρατούμενους δεν μπορούν να καλυφθούν, κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη διερμηνέα.

Foreign prisoners should be informed promptly after reception into a prison, in a language which they understand, of the main features of prison routine, of available training and study facilities, and of possibilities, if any, for requesting the assistance of an interpreter. This information should be supplied in writing or, where this is not possible, orally. A foreign prisoner who has no command of the language of the country in which he is detained should be provided with translation or interpretation concerning sentence, any right of appeal, and any judicial decision taken in the course of his detention. 10. To enable foreign prisoners to learn the language spoken in the prison, appropriate opportunities for language training should be provided for them (Recommendation N. R (84)12, §8-9)

Παραπάνω προστίθεται μια καινούργια πληροφορία σε αυτά που έχουν ήδη αναφερθεί, καθώς οι ξένοι κρατούμενοι πρέπει να ενημερώνονται κατά την εισαγωγή τους για τις δραστηριότητες που μπορούν να συμμετέχουν αλλά και για τις διαθέσιμες γυμναστικές και εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις. Συνεχίζοντας, αναφέρεται για πρώτη φορά πως για την διευκόλυνση των ξένων κρατούμενων πρέπει να τους δίνονται ευκαιρίες για εκμάθηση της επίσημης γλώσσας του καταστήματος κράτησης.

Σύμφωνα με έρευνες της Aida Martinez- Gomez (2018, 157-165) σε φυλακές παγκοσμίως, η διοίκηση μεγάλου ποσοστού των φυλακών ανά τον κόσμο έχει συμπεριλάβει την νομοθεσία που προβλέπεται από τα διεθνή σώματα σε κάποιο βαθμό. Ωστόσο το κάθε σύστημα στην εκάστοτε χώρα διαφέρει από τα υπόλοιπα. Για αυτό λοιπόν τα μοντέλα διασφάλισης των γλωσσικών νομοθεσιών στις φυλακές χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες.

1η κατηγορία αποτελούν τα συστήματα με ελάχιστες έως μηδενικές γλωσσικές νομοθεσίες στις φυλακές. Σε αυτήν την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται: η Αφρική (Λιβύη), η Αμερική (Κεμπέκ,

Μπελίζ, Κόστα Ρίκα, Σουρινάμ), η Ασία (Μαλαισία), η Ευρώπη (Εσθονία, Γερμανία, Νορβηγία, Σλοβενία) και η Ωκεανία (Αυστραλία, Βικτώρια).

2η κατηγορία αποτελούν τα συστήματα με περιορισμένες γλωσσικές νομοθεσίες στις φυλακές. Σε αυτήν την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται: η Β. Αμερική (Ομοσπονδία του Καναδά, Οντάριο, Ομοσπονδία των ΗΠΑ, Όρεγκον), η Ευρώπη (Αυστρία, Βέλγιο, Φιλανδία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία), και η Ωκεανία (Νέα Νότια Ουαλία, Κουίνσλαντ, Νότια Αυστραλία, Δυτική Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία).

3η κατηγορία αποτελούν τα συστήματα με ευρύτερες γλωσσικές νομοθεσίες στις φυλακές. Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται: κάποιες πολιτείες της Αμερικής (Αριζόνα, Καλιφόρνια), μερικές χώρες και γεωγραφικές περιοχές της Ευρώπης (Δανία, Αγγλία & Ουαλία, Ολλανδία).

Όπως παρατηρείται οι περισσότερες χώρες ανήκουν στην κατηγορία των συστημάτων με έλλειψη νομοθετικών διατάξεων για την διασφάλιση των γλωσσικών δικαιωμάτων των φυλακισμένων με περιορισμένη γνώση της επίσημης γλώσσας του ιδρύματος, όπου δηλαδή δεν υπάρχουν διατάξεις στην πολιτική των φυλακών. Σε αυτές τις χώρες η ύπαρξη επαγγελματία διερμηνέα δεν προβλέπεται νομικά, άρα τυχόν προβλήματα επικοινωνίας που θα προκύψουν, διαλευκαίνονται με την βοήθεια του προσωπικού και των άλλων κρατούμενων. Παρακάτω παραθέτονται αναφορές και παραδείγματα που γίνονται στις διατάξεις της εκάστοτε χώρας.

Ένα μικρό βήμα μπροστά βρίσκονται οι χώρες όπως η Εσθονία, η Γερμανία και η Νορβηγία, όπου κάποιες νομοθετικές προσπάθειες αναγνωρίζονται. Σε αυτές τις περιπτώσεις, γίνονται μόνο σποραδικές σύντομες αναφορές για την παροχή σημαντικών πληροφοριών σε μία κατανοητή γλώσσα και σε κάποιες περιπτώσεις για την παροχή γλωσσικών μαθημάτων. (Martinez-Gomez, 159)

Στην δεύτερη κατηγορία, οι κανονισμοί που εφαρμόζονται στα συστήματα φυλακών συμπεριλαμβάνουν περιορισμένο αριθμό διατάξεων, συνήθως τρεις έως πέντε, που αφορούν την διαθεσιμότητα των βασικών πληροφοριών εισαγωγής, τους κανόνες της φυλακής, τα δικαιώματα των κρατούμενων και τα καθήκοντα σε μία γλώσσα που ο κρατούμενος δύναται να καταλάβει. Σε αυτές τις διατάξεις ίσως συμπεριλαμβάνεται και αναφορά σε γλωσσική αρωγή σε συγκεκριμένες καταστάσεις, κυρίως πειθαρχικές ή ακροάσεις αποφυλάκισης, αλλά και ενίοτε η παροχή γλωσσικών μαθημάτων σε μη επίσημες γλώσσες.

The French Loi no 2009-1436 du 24 novembre 2009 pénitentiaire addresses the distribution of admission information in an understandable language (§ 23) and the requirement to attend French language courses (§ 27), placing the initial responsibility of language access on the institution, but shifting it shortly thereafter to prisoners. The Code de Procédure Pénale ensures the recording of the language(s) spoken by each inmate, including speaking proficiency in French, in their files (§ R57-9–20), and the presence of an interpreter in disciplinary proceedings and when communicating decisions on solitary confinement (§ R57-7–25, § R57-7–64). When interpreters are to be used in penitentiary facilities, the expenses incurred must be covered by the Government. In Ontario (Canada) same happens, explicitly placing the financial responsibility to provide interpreter services on the prison service.

Στη Γαλλία, υπάρχει η προαιρετική παρακολούθηση μαθημάτων εκμάθησης γαλλικής γλώσσας, όπου ο κρατούμενος φέρει μόνος του την ευθύνη της γλωσσικής πρόσβασης του. Σημαντικό είναι πως όταν γίνεται χρήση διερμηνέα εντός του καταστήματος κράτησης η κυβέρνηση είναι αυτή που αναλαμβάνει να καλύψει τα έξοδα. Στο Οντάριο του Καναδά συμβαίνει το ίδιο, καθώς η οικονομική ευθύνη αναθέτεται στα σωφρονιστικά ιδρύματα.

Στην τρίτη κατηγορία η γλωσσική πολιτική των φυλακών αναφέρει σε εκτενή βαθμό την χρήση διερμηνέων. Αυτές οι χώρες έχουν αναθέσει σε συγκεκριμένα όργανα την ευθύνη εύρεσης επαγγελματιών διερμηνέων και μεταφραστών αλλά και την κάλυψη των μισθών τους. Παρ' όλα αυτά η χρήση μη επαγγελματιών θεωρείται ανοιχτά αποδεκτή. Επίσης στους κανονισμούς τους αναγράφεται η χρήση των υπηρεσιών διερμηνείας μέσω τηλεφώνου ή βιντεοδιάσκεψης. Επιπροσθέτως σε κάποιες χώρες είναι διαθέσιμο ένα φυλλάδιο με τους κανονισμούς της φυλακής και όλες τις αναγκαίες πληροφορίες σε 27 γλώσσες.

One of the key elements of this system is the use of bilingual staff, in application of a specific state-wide bilingual pay program pursuant to the Dymally-Alatorre Bilingual Services Act. This program provides a monthly pay differential to staff members who, after passing a fluency examination, use their bilingual skills for the benefit of the institution, either by communicating directly with inmates in a language other than English or by interpreting, at least during 10 % of their working time.⁹ In cases where no bilingual staff member is available, telephone interpreting services are used, particularly in disciplinary and administrative hearings in order to ensure due process.

Αρκετά πρωτοπόρα είναι η χρήση δίγλωσσου προσωπικού, κατά την εφαρμογή ενός συγκεκριμένου εθνικού προγράμματος μισθοδοσίας δίγλωσσων. Αυτό το πρόγραμμα παρέχει μηνιαία μισθό διαφοροποιημένο από αυτό του προσωπικού, όταν χρησιμοποιούν τις δίγλωσσες ικανότητες προς όφελος του ιδρύματος. Στην περίπτωση όπου κανένα μέλος του δίγλωσσου προσωπικού δεν είναι διαθέσιμο, χρησιμοποιούνται παροχές τηλεφωνικής διερμηνείας

Many Prison Service Orders demand the availability of translated materials: prisoners' hand-books and induction documents and posters, complaint forms and leaflets, offender assessment and sentence management questionnaires, information and forms for family visits and related financial assistance, etc. (PSO 0400, § 6; PSI 52/2010, § 3.33; PSI 74/2011, § 3.36, § 4.7; PSO 2510, § 6.5.1; PSO 2205, guidance document, § 2.3.4; PSO 4405, § 1.8).

Έμφαση δίνεται στις Διατάξεις Σωφρονιστικού Συστήματος στην ύπαρξη μεταφρασμένων, όλων των αναγκαίων εγγράφων όπως αναγράφονται και στο πρωτότυπο παραπάνω.

Ωστόσο, στις Αγγλικές και στις Ουαλικές φυλακές, οι επαγγελματίες διερμηνείες συνεργάζονται με τους κρατούμενους που παρέχουν διερμηνεία και που συμμετέχουν πρόγραμμα Foreign National Orderlies. Αυτό το πρόγραμμα, επιλέγει και εκπαιδεύει κρατούμενους, οι οποίοι διευκολύνουν την γλωσσική και πολιτισμική ένταξη των καινούργιων ξένων κρατουμένων, μεταφέροντας τους πληροφορίες και συντονίζοντας τις υπηρεσίες διερμηνείας που παρέχονται από τους δίγλωσσους κρατούμενους. Οι υπεύθυνοι (και σε κάποιες φυλακές και οι κρατούμενοι που παρέχουν διερμηνεία) ανταμείβονται για την δουλεία τους. Επιβλέπονται από έναν συντονιστή του προγράμματος, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την εξασφάλιση δίκαιης μεταχείρισης των ξένων κρατουμένων, οπότε διαχειρίζεται και τα θέματα επικοινωνίας (πχ. Συντονίζει τους υπεύθυνους, επιβλέπει την διαθεσιμότητα μεταφράσεων και προσλαμβάνει καινούργιους).

Among the abundant translated materials available in these prisons, three initiatives deserve explicit mention: their extensive prisoner handbooks (one exclusively devoted to foreign prisoners), available in 27 languages¹⁰; their interactive multilingual touch screens with handbook information; and their audio materials in several languages (e.g., Arabic) for inmates with literacy deficits.

Η ύπαρξη εξελιγμένου εξοπλισμού όπως οι διαδραστικές πολύγλωσσες οθόνες αφής με οδηγίες αλλά και το οπτικοακουστικό υλικό σε διάφορες γλώσσες είναι ένα σημαντικό βήμα για την διατήρηση των γλωσσικών δικαιωμάτων των κρατούμενων αλλά και για την διευκόλυνση της επικοινωνίας μέσα στον απομονωμένο χώρο της φυλακής.

Ανάμεσα στα πολυάριθμα μεταφρασμένα υλικά, τρεις πρωτοβουλίες είναι άξιες αναφοράς: τα εκτενή εγχειρίδια για τους κρατούμενους (ένα αποκλειστικά αφιερωμένο σε ξένους κρατούμενους) διαθέσιμο σε 27 γλώσσες, οι διαδραστικές πολύγλωσσες οθόνες αφής με οδηγίες, και το ακουστικό τους υλικό σε διάφορες γλώσσες (πχ Αραβικά) για κρατούμενους με έλλειψη μορφωτικού επιπέδου.

Αυτές οι διατάξεις λοιπόν μπορεί να συμπεριλαμβάνονται στις γλωσσικές πολιτικές διαφόρων φυλακών, ωστόσο με ασαφείς παρατηρήσεις, όπως ‘‘κατανοητή γλώσσα’’, ‘‘αρωγή’’, ‘‘κάποιος που μπορεί να βοηθήσει’’ και σπανίως αναφέρονται ξεκάθαρα οι διερμηνείς. Το πρόβλημα όμως με αυτή την μικρή και γενική αναφορά συνεπάγεται ότι οι γλωσσικές πολιτικές βασίζονται κατά κύριο λόγο στην γλωσσική αφομοίωση των γλωσσικών μειονοτήτων, όπως για παράδειγμα οι κρατούμενοι να μαθαίνουν τις επίσημες γλώσσες του κάθε ιδρύματος ώστε να είναι σε θέση να επικοινωνήσουν απευθείας ή να δράσουν ως διερμηνείς για τους συγκρατούμενους τους. Το οποίο έχει ως αποτέλεσμα η πολύγλωσση επικοινωνία στις φυλακές ανά τον κόσμο να είναι ανεπίσημη, για αυτό το σκοπό (ad hoc), και να εξαρτώνται από την καλή θέληση και ικανότητες των δίγλωσσων ατόμων που δεν έχουν λάβει καμία εκπαίδευση στην μετάφραση ή στην διερμηνεία. Κάνοντας την συμμετοχή των επαγγελματιών διερμηνέων την εξαίρεση παρά τον κανόνα του συστήματος.

Παρόλα αυτά η μη δεσμευτική φύση αυτών των κανόνων, έχει ως αποτέλεσμα την ανεπαρκή αναφορά της γλωσσικής μεσολάβησης στην νομοθεσία των ενδιαφερόμενων χωρών. Αρκετοί είναι οι λόγοι που επηρεάζουν την απόφαση σε κάθε γεωγραφική περιοχή, όπως η κοινωνική πολυπολιτισμικότητα στις φυλακές, τα συστήματα πρόνοιας, γενικές γλωσσικές πολιτικές, η φιλοσοφία των σωφρονιστικών ιδρυμάτων, και η εξέλιξη της κοινοτικής διερμηνείας ως επάγγελμα.

Όπως λοιπόν προαναφέρθηκε η παρεμπόδιση της πρόσβασης στις εγκαταστάσεις και οι υπηρεσίες των φυλακών μπορούν να προκληθούν λόγω της έλλειψης γλωσσικών διατάξεων, το οποίο δεν είναι κάτι που μπορεί να αγνοηθεί περαιτέρω καθώς η ψυχολογική του επιρροή μπορεί να

οδηγήσει σε κοινωνική απομόνωση, αβεβαιότητα, απελπισία και φυσικά το πιο σημαντικό την παραγκώνιση των γλωσσικών δικαιωμάτων των κρατούμενων.

3. Ηθικά Διλήμματα

Ο κώδικας ηθικής του διερμηνέα στα πλαίσια ενός συνεδρίου ή μιας αίθουσας συνεδριάσεων είναι ξεκάθαρος, όταν όμως ο χώρος αλλάζει και μεταφέρεται μέσα στους τοίχους ενός σωφρονιστικού ιδρύματος, τα όρια που τίθενται είναι ασφαλώς πιο ασαφή. “Δεν υπάρχει ακόμα κώδικας για να ρυθμίσει την διερμηνεία στα σωφρονιστικά ιδρύματα” (Martinez- Gomez 2014, 178). Σύμφωνα με προηγούμενη έρευνα του Lluís Baixauli-Olmos, στο συγκεκριμένο πεδίο, τα περιστατικά ηθικών διλημάτων που έχουν σημειωθεί από επαγγελματίες ή adhoc διερμηνείς στο πλαίσιο της φυλακής δεν είναι πολλά. Θεωρούμε ωστόσο απαραίτητο να αναφερθούν περιληπτικά, όλα τα παραδείγματα που προέκυψαν από την έρευνα του.

Πιθανή κακομεταχείριση: ο διερμηνέας είναι αναγκασμένος να αναφέρει κάθε περίπτωση άδικης μεταχείρισης, πρέπει ωστόσο να είναι προσεκτικός καθώς υπάρχει περίπτωση ο κρατούμενος να χρησιμοποιεί κάθε μέσο για να φανεί ως θύμα.

Προβλήματα στην επικοινωνία: σε περίπτωση που ο κρατούμενος είναι χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, ο διερμηνέας πρέπει να επιλέξει ανάμεσα στο να μειώσει τον ομιλητή αλλάζοντας τις απαντήσεις του ή να αφήσει την συζήτηση να κυλήσει με πιο αργούς ρυθμούς.

Θέματα ασφαλείας: οι διερμηνείς αισθάνονται άβολα όταν μένουν μόνοι τους με τον κρατούμενο ή όταν πληροφορούνται ότι υπάρχει κάποια επιδημία στον χώρο της φυλακής.

Κοινωνικοεπαγγελματικά θέματα: όταν ο προηγούμενος διερμηνέας δεν ανταποκρίθηκε σωστά στις απαιτήσεις τις δουλειάς και τώρα υπάρχουν ασάφειες και ανακρίβειες και από τις δύο πλευρές.

Η άποψη του συγγραφέα είναι ότι μια πιο ξεκάθαρη περιγραφή του ρόλου του διερμηνέα σε μια φυλακή μπορεί να βοηθήσει στην απαλλαγή των διερμηνέων από περίπλοκες καταστάσεις που αφορούν την ηθική (Baixauli-Olmos 2013, 55).

4. Ηθικές Αρχές

Υπάρχουν κάποιοι συγκεκριμένοι κανόνες τους οποίους όλοι οι διερμηνείς πρέπει να ακολουθούν, καθώς ο ρόλος τους είναι η μεταφορά των λεγόμενων από την μία γλώσσα σε μία άλλη. Στους χώρους όμως των σωφρονιστικών ιδρυμάτων οι διερμηνείς, είτε αυτοί είναι επαγγελματίες είτε μη επαγγελματίες οφείλουν να σέβονται τις παρακάτω αρχές, οι οποίες διακρίνονται στις εξής κατηγορίες σύμφωνα με τους Lluís Baixauli-Olmos (2013, 56) και Aída Martínez-Gómez (2014, 179) :

- Ακρίβεια

Στα σωφρονιστικά ιδρύματα, η συμπεριφορά, οι τρόποι και οι συζητήσεις, που παρουσιάζονται από τους κρατούμενους, ελέγχονται και έπειτα αξιολογούνται από τα μέλη του προσωπικού ώστε να αποφασίσουν τα επίπεδα συνεργασίας των κρατούμενων. Τέτοιες αξιολογήσεις επηρεάζουν το δικαίωμα σε προνόμια και/ή σε πρόωγη αποφυλάκιση. Αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τους διερμηνείς όταν δουλεύουν σε αυτό το πλαίσιο, καθώς η λεκτική συμπεριφορά σε μια ξένη γλώσσα μπορεί να γίνει αντιληπτή από το ίδρυμα μέσω της απόδοσης του διερμηνέα. Παραλήψεις και επιπρόσθετες πληροφορίες στο κεντρικό μήνυμα θα επιδέχονται κυρώσεις, εκτός και αν ο σκοπός τους είναι να διευκρινίσουν πολιτισμικά ζητήματα ή ζητήματα κατανόησης που τυχόν μπορεί να προκύψουν. Αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα και σε θέματα ασφαλείας και σε θέματα που διασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες στην μεταχείριση και επανένταξη στην κοινωνία.

- Πληρότητα

Κατά την διάρκεια συζητήσεων, είναι αρκετά συχνό για τους δικηγόρους να μην αφήνουν τον κρατούμενο να ολοκληρώσει την πρόταση του. Προκειμένου να αποτρέψουν αυτές τις ανεπαρκείς προτάσεις, οι διερμηνείς δημόσιων υπηρεσιών θα πρέπει να επιμένουν στο καθήκον τους να αναπαράγουν τα πάντα, συμπεριλαμβανομένων και παραδειγμάτων υβριστικής και προσβλητικής γλώσσας.

- Ιδιωτικότητα

Στα περισσότερα σωφρονιστικά ιδρύματα για λόγους ασφαλείας μέλη του προσωπικού ασφαλείας είναι παρόντα στις συναντήσεις με τους διερμηνείς και τους συνήγορους. Η έλλειψη ιδιωτικότητας ωστόσο είναι πιθανόν να επηρεάσει σε κάποιο βαθμό τον αυθορμητισμό των συζητήσεων.

- Εμπιστευτικότητα

Από τους διερμηνείς απαιτείται η προστασία των πληροφοριών που μοιράζονται κατά την διάρκεια της συνάντησης και η αποφυγή εισαγωγής πληροφοριών που έχουν αποκτηθεί εκτός της συνάντησης. Ωστόσο δεν είναι πάντα σαφές πότε πρέπει να θέσουν τα όρια ανάμεσα στην συμμόρφωση με το ηθικό καθήκον τους για την διατήρηση εμπιστευτικών πληροφοριών και ανάμεσα στην βοήθεια διατήρησης της υγείας ενός κρατούμενου, π.χ. σε περίπτωση πιθανής απόπειρας αυτοκτονίας, ή για την ασφάλεια του ιδρύματος. Άλλη μία ανησυχία είναι ότι οι συνήγοροι και οι κρατούμενοι ίσως είναι διστακτικοί να φανερώσουν σημαντικές λεπτομέρειες σχετικά με την υπόθεση, έτσι λοιπόν η διαχείριση των πληροφοριών από μεριάς του διερμηνέα δημοσίων υπηρεσιών γίνεται αναγκαία σε αυτήν την κατάσταση.

- Αμεροληψία

Οι κοινοτικοί διερμηνείς συχνά μπαίνουν στο χώρο όπου η συνάντηση λαμβάνει χώρα μαζί με τον δικηγόρο του κρατούμενου και ίσως αυτό εκλαμβάνεται από τους συγκρατούμενους σαν να τίθεται ο διερμηνέας υπέρ του δικηγόρου. Οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι περιμένουν οι διερμηνείς να συμπαρασταθούν στους κρατούμενους ή να συζητήσουν μαζί τους ακόμα και αν αυτό δεν είναι κομμάτι της δουλειάς τους. Ακόμα και οι δικηγόροι ίσως περιμένουν οι διερμηνείς να τους παρέχουν μια σύντομη εξήγηση της ιστορίας της χώρας του κρατούμενου ή να εκτιμήσουν εάν συγκεκριμένες πληροφορίες είναι ακριβείς. Συχνά επίσης αναμένεται από τους διερμηνείς να διαβεβαιώσουν πως οι δικές τους απόψεις ή αντιδράσεις δεν παρεμβάλλουν με το μήνυμα που πρέπει να μεταφερθεί και να αποφύγουν την επαφή με τις πλευρές εκτός της συνάντησης.

Οι διερμηνείς ίσως απαντήσουν σε αυτές τις καταστάσεις ξεκαθαρίζοντας πως δεν είναι δικός τους ρόλος να πραγματοποιήσουν τέτοια καθήκοντα και ότι πρέπει να συμμορφώνονται με την αρχή της αμεροληψίας. Σχετικά με τις διαπροσωπικές σχέσεις, πολλοί διερμηνείς τονίζουν πως είναι δύσκολο να αποσυνδέσουν τον εαυτό τους από τις ανάγκες του κρατούμενου να επικοινωνήσει και να «κάνει φίλους», το οποίο ίσως οδηγήσει στο δίλημμα της υιοθέτησης η μη ενός ευρύτερου ρόλου από αυτόν που συνίσταται, δημιουργώντας έτσι μια σύγκρουση. Ωστόσο οφείλουν να ενημερώσουν για τυχόν σύγκρουση ενδιαφέροντος η προσωπικών σχέσεων με τις πλευρές εάν πρόκειται να επηρεάσουν την ικανότητα να παραμείνουν αμερόληπτοι.

- Σεβασμός

Από τους διερμηνείς αναμένεται να συμπεριφερθούν και στις δυο πλευρές με τον ίδιο τρόπο, ευγενικά και να προστατεύσουν το γραφείο διερμηνέων και την δύναμη τους να λαμβάνουν αποφάσεις. Επιπλέον αναμένονται να επέμβουν, με τις κατάλληλες στρατηγικές, ώστε να αποτρέψουν εκμετάλλευση ή κακομεταχείριση.

Οι αρχές λοιπόν αυτές αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι για το επάγγελμα του διερμηνέα, καθώς υποχρέωση του είναι η προώθηση της άμεσης επικοινωνίας ανάμεσα στις πλευρές όπως και ο περιορισμός των καθηκόντων τους στην διερμηνεία και η αποφυγή προσωπικής ανάμειξης στην κατάσταση. Για αυτό λοιπόν πρέπει πάντα να μένουν πιστοί σε αυτές τις αρχές και να μην παρεκκλίνουν, ώστε η ποιότητα της διερμηνείας τους να μένει ανεπηρέαστη. Σημαντικό επίσης χαρακτηριστικό είναι να έχουν την εντιμότητα να απορρίψουν όποια διερμηνεία για την οποία δεν θεωρούν πως πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις. (cf. Baixauli-Olmos 2012: 238–244; 299–300)

5. Ο ρόλος του διερμηνέα

Είναι μία έννοια με πολλές διαφορετικές πτυχές. Προτού όμως αναφερθούμε στις ηθικές αρχές και υποχρεώσεις που αρμόζουν στον ρόλο του διερμηνέα, είναι σημαντικό να καταλάβουμε σε τι είδους συναντήσεις των σωφρονιστικών ιδρυμάτων καλείται να παρίσταται. Σύμφωνα με τον Lluís Baixauli-Olmos (2013) ο διερμηνέας πέρα από τις τυπικές συναντήσεις ενός κρατούμενου με τον δικηγόρο του, πρέπει να είναι παρών και σε άλλες συναντήσεις όπου κρίνεται απαραίτητη η παρουσία του για την καλύτερη επικοινωνία του κρατούμενου με τους παρακάτω φορείς.

Συγκεκριμένα ο διερμηνέας θεωρείται απαραίτητος σε συναντήσεις που αφορούν:

1. Ιατρικά ζητήματα, δηλαδή τις συναντήσεις του κρατούμενου με γιατρούς και νοσοκόμους, για θέματα που αφορούν την ψυχική υγεία του κρατούμενου, τον αυτοτραυματισμό, την χρήση ναρκωτικών αλλά και για θέματα μητρότητας.
2. Κυβερνητικά ζητήματα, όπως οι συναντήσεις με υπεύθυνους για την παροχή ασύλου.
3. Ζητήματα σχετικά με το σωφρονιστικό ίδρυμα, όπως οι συναντήσεις μεταξύ κρατουμένων και των υπεύθυνων ασφαλείας κατά την διάρκεια ερευνών αλλά και σε ακροάσεις με την επιτροπή αποφυλάκισης.

4. Ζητήματα κοινωνικής υπηρεσίας, όπως οι συναντήσεις μεταξύ κρατουμένων και κοινωνικών λειτουργών σχετικά με τις ανάγκες του εντός και εκτός της φυλακής, τα παράπονα του και την επανένταξη του στην κοινωνία.

Ωστόσο, οι προσδοκίες που έχουν από τους διερμηνείς στα σωφρονιστικά ιδρύματα ίσως συγκρούονται με τις ηθικές αξίες που προαναφέραμε νωρίτερα. Πριν φτάσουμε στις απόψεις που επικρατούν σήμερα πρέπει να εξετάσουμε εκείνες που προϋπήρχαν. Στην αρχή, ο διερμηνέας δεν αποτελούσε τίποτα παραπάνω από έναν γλωσσικό αρωγό (language conduit), έναν αόρατο ουδέτερο μετατροπέα μηνυμάτων (neutral message converter). Αργότερα όμως, κάποιοι συγγραφείς θεώρησαν ότι ο διερμηνέας πρέπει να λειτουργεί ως συμμετέχοντας (Krystallidou 2016, 174) στην διαδικασία και σε περίπτωση σύγκρουσης, αν χρειαστεί να δράσει είτε ως ενεργός πράκτορας (active agents), είτε ως διαπολιτισμικός μεσολαβητής (intercultural mediator) (Barsky 1996, 45-63), είτε ως δικηγόρος (Cairncross 7, όπως αναφέρεται στο Röchhacker 2000, 51), είτε ως συντονιστής (Wadensjö 1998), επειδή ο διερμηνέας όπως και οι κανόνες που παράγουν τις πρακτικές επικοινωνίας, έχουν ένα υπόβαθρο.

Παρατηρούμε λοιπόν πως τα υπάρχοντα ηθικά διλήμματα και η άποψη πως ο διερμηνέας δεν αποτελεί τίποτα παραπάνω από ένα σημείο σύνδεσης, προκαλούν μεγάλη πίεση και υποβάλλουν τους διερμηνείς σε αγχωτικές καταστάσεις, όπως στην απόδοση αόριστων απαντήσεων των κρατούμενων αλλά και σε περιπτώσεις πιθανών πολιτισμικών συγκρούσεων. Εδώ τίθεται το ερώτημα εάν πρέπει να παραμείνουν πιστοί στα λεγόμενα των κρατουμένων ή να επέμβουν προκειμένου να αποτρέψουν πιθανές συμπλοκές ανάμεσα στους συνομιλητές. Συγκεκριμένα, ένα παράδειγμα έντονης πίεσης είναι όταν οι κρατούμενοι ζητούν την βοήθεια τους ή την γνώμη τους. Ακόμα, κάποιοι εκμυστηρεύονται στους διερμηνείς πως σκέφτονται να αυτοκτονήσουν, πληροφορία η οποία προκαλεί την σύγκρουση των ηθικών, προσωπικών και επαγγελματικών αξιών του διερμηνέα. Η εσωτερική πίεση που δέχονται δεν είναι η μόνη, καθώς συχνά πιέζονται από τους σωφρονιστικούς φορείς να εκτελέσουν καθήκοντα, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο επάγγελμά τους. Η απάντηση που δίνει εδώ ο Lluís Baixauli-Olmos είναι πως ο διερμηνέας οφείλει να ξεκαθαρίζει τον ρόλο του, προσκομίζοντας αν χρειαστεί αντίγραφο του κώδικα ηθικής των διερμηνέων.

Πέραν όμως των παραπάνω ζητημάτων που χρειάζονται την παρουσία διερμηνέα, υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις της καθημερινής ζωής και ενσωμάτωσης στην φυλακή στις οποίες οι

κρατούμενοι αδυνατούν να συμμετέχουν λόγω των γλωσσικών φραγμάτων. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν οι καθημερινές δραστηριότητες και υποχρεώσεις αλλά και τα προγράμματα εκμάθησης, όπου κανένας διερμηνέας στην έρευνα του (Lluís Baixauli-Olmos 2017) δεν απάντησε πως έχει παρευρεθεί σε κάτι σχετικό ούτε είχε ακούσει κάτι τέτοιο να συμβαίνει. Ωστόσο, στην ίδια έρευνα, μισοί από τους κρατούμενους δήλωσαν πως έχουν χρησιμοποιηθεί ως διερμηνείς σε τέτοιες περιπτώσεις. Παρόμοια έρευνα διεξάχθηκε από την Aída Martínez-Gómez (2013) και τα αποτελέσματα είναι ίδια με εκείνα του Lluís Baixauli-Olmos (2017). Οι κρατούμενοι απάντησαν πως δεν μιλούσαν άπταιστα την γλώσσα στην οποία διερμήνευαν, ούτε φυσικά ήταν η μητρική τους, παρόλα αυτά, απάντησαν πως πρόκειται για συνηθισμένη κατάσταση, στην οποία πλέον έχουν εμπειρία, καθώς αυτοί οι κρατούμενοι αποτελούν το μοναδικό σημείο σύνδεσης μεταξύ των κρατουμένων και του σωφρονιστικού προσωπικού.

Άξιο αναφοράς είναι, πως μεγάλο ποσοστό του προσωπικού θεωρεί τις μη επαγγελματικές υπηρεσίες διερμηνείας από συγκρατούμενους ικανοποιητικές, σε αντίθεση με τους ανώτερους του οι οποίοι γνωρίζουν την ανάγκη ύπαρξης επαγγελματικής διερμηνείας και χαρακτηρίζουν αυτήν την κατάσταση ως λύση ανάγκης. (Lluís Baixauli-Olmos, 2017)

Οι Kelly Watt, Wendy Hu, Parker Magin και Penny Abbott, συγγραφείς του «“Imagine if I'm not here, what they're going to do?”—Health-care access and culturally and linguistically diverse women in prison» (2018) ήταν αυτοί που επονόμασαν το φαινόμενο αυτό ως peer interpreting. Στην ελληνική γλώσσα δεν μπορούμε να βρούμε ακριβή αντιστοιχία για το όρο peer interpreting, ωστόσο με πιο περιφραστικό τρόπο ορίζεται ως ο συγκρατούμενος με ίδιο πολιτισμικό υπόβαθρο ο οποίος γνωρίζει την γλώσσα του ιδρύματος κράτησης καλύτερα από τους κρατούμενους για τους οποίους λειτουργεί ως διερμηνέας, αλλά δεν διαθέτει καμία σχετική εκπαίδευση στην διερμηνεία. Θα μπορούσαμε να προτείνουμε τον όρο «διερμηνείς-συγκρατούμενοι».

Ένας από τους λόγους για τους οποίους το προσωπικό δείχνει την προτίμηση του στους διερμηνείς συγκρατούμενους (peer interpreters) είναι το ό,τι μερικές φορές είναι καταλληλότεροι καθώς ήταν πιο πιθανό να γνωρίζουν προσωπικά τον/την συγκρατούμενο/η και το σωφρονιστικό σύστημα αλλά και τη χρήση της γλώσσας, η οποία είναι προσαρμοσμένη στο επίπεδο κατανόησης του/της.

Επιπλέον, πολλοί κρατούμενοι έχουν δημιουργήσει φιλίες στην φυλακή και προτιμούν να έχουν έναν φίλο τους για διερμηνέα που θα τους προσφέρει και ηθική υποστήριξη. Η ομάδα ομότιμων διερμηνέων θα μπορούσε να λειτουργεί ως άτυπη υποστήριξη με το να ακολουθεί και να

υποστηρίζει τον κρατούμενο που έχει ανάγκη από ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, σε συναντήσεις με συμβούλους και να παρέχει μετάφραση ενημερωτικών εγχειριδίων για τους ασθενείς, καθώς και να τους υπενθυμίζει να ακολουθούν τις συστάσεις των γιατρών.

Ενώ κάποιοι άλλοι ομότιμοι διερμηνείς δηλώνουν πως αντιμετωπίζουν τον ρόλο τους ως συνήγορο άλλων κρατουμένων και προσφέρουν ευχαρίστως την βοήθεια τους στους συγκρατούμενους τους, μετά τις ιατρικές συναντήσεις τους. Αυτές οι δραστηριότητες θα μπορούσαν να εξαλείψουν το αίσθημα ανίας και να δώσουν ένα σκοπό σε πολλούς κρατούμενους, καθώς αρκετοί αντιμετωπίζουν τον ρόλο τους με υπευθυνότητα.

Ωστόσο από μεριάς του ιατρικού προσωπικού εκφράστηκε ανησυχία για την έλλειψη ιδιωτικότητας από τους διερμηνείς συγκρατούμενους και τον κίνδυνο διαρροής ευαίσθητων ιδιωτικών δεδομένων. Έτσι δημιουργείται μία σύγκρουση των ενδιαφερόντων, όπου η αποφυγή επαγγελματιών διερμηνέων λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης εξαιτίας του δυνατού φόβου του στίγματος από την εξωτερική κοινωνία αντικρούεται με την έλλειψη ιδιωτικότητας μεταξύ των κρατούμενων, με φόβο τον στιγματισμό εντός των ορίων της φυλακής.

6. Εμπόδια επικοινωνίας

Τα εμπόδια στην επικοινωνία, όσον αφορά την τριαδική εμπειρία της διερμηνείας μπορεί να κρύβονται στα παραγλωσσικά και στα εξωγλωσσικά στοιχεία (Baixauli-Olmos 2013, 53). Ένα από τα εμπόδια με τα οποία μπορεί να έρθει αντιμέτωπος ένας διερμηνέας είναι αν ο κρατούμενος δεν μιλάει καθαρά ή αν χρησιμοποιεί κάποια δυσνόητη αργκό (Baixauli-Olmos 2013, 53). Το επίπεδο εκπαίδευσης του κρατούμενου αλλά και ο χώρος (κακή ακουστική, θόρυβος περιβάλλοντος, πίσω από γυάλινα προστατευτικά) ή τα μέσα (τηλέφωνο) με τα οποία εκτελείται η διερμηνεία μπορούν επίσης να φανούν προβληματικά (Baixauli-Olmos 2013, 53). Ο διερμηνέας θα πρέπει επίσης να προσαρμοστεί στα αυστηρά μέτρα ασφάλειας, στην έλλειψη χώρου και χρόνου (ανεπαρκής αριθμός και ποιότητα χώρων, αλλαγές στο ωράριο επισκεπτηρίου ή ακύρωση χωρίς προειδοποίηση), στο συναίσθημα εκφοβισμού και έντασης, στην δυσκολία πρόσβασης πληροφοριών αλλά και στην έλλειψη ιδιωτικότητας (Baixauli-Olmos 2013, 59). Κάποιοι παράγοντες που ενισχύουν τα αρνητικά συναισθήματα [...] είναι η διαρρύθμιση του κτηρίου, οι δυσάρεστες μυρωδιές αλλά και δύσκολες συνθήκες που αντιμετωπίζουν κάποιοι από τους κρατούμενους (Baixauli-Olmos 2017, 80). Ταυτόχρονα, σύμφωνα με το “Face Theory” του Goffman (1955), η διαμεσολάβηση ενός διερμηνέα μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στο “θετικό

πρόσωπο” τόσο του κρατούμενου όσο και του προσωπικού του σωφρονιστικού ιδρύματος (Martinez-Gomez 2016, 95).

7. Ανάλυση δεδομένων

Κατά την αναζήτηση βιβλιογραφικού υλικού για την διερμηνεία στις φυλακές, ήρθαμε αντιμέτωπες με πολλές έρευνες και διαπιστώσαμε πως σχετικά ερωτηματολόγια έχουν πραγματοποιηθεί σε αρκετά σωφρονιστικά ιδρύματα ανά τον κόσμο. Οι έρευνες αυτές μας έδωσαν το έναυσμα να αναρωτηθούμε τι γίνεται στην χώρα μας, καθώς δεν συναντήσαμε σχετική έρευνα στην Ελλάδα. Έτσι, λοιπόν, με την δική μας έρευνα αποσκοπούμε στο να κερδίσουμε μια καλύτερη γνώση της ελληνικής πραγματικότητας όσον αφορά την διερμηνεία στις ελληνικές φυλακές, αλλά και να συνεισφέρουμε με τον τρόπο μας στην ανάπτυξη του τομέα.

Με αυτό το σκοπό, συντάξαμε δύο διαφορετικά ερωτηματολόγια στην ελληνική γλώσσα, το ένα απευθυνόμενο στο σωφρονιστικό προσωπικό και το άλλο στους κρατούμενους και απευθυνθήκαμε στις φυλακές β’ τύπου στην Κέρκυρα, όπου τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τους παραπάνω. Τα ερωτηματολόγια των κρατούμενων συμπληρώθηκαν με την βοήθεια της φιλόλογου του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας του Κ.Κ. Β’ τύπου της Κέρκυρας. Σε αυτό το κομμάτι της εργασίας θα αναλύσουμε τα αποτελέσματα αυτών των ερωτηματολογίων. Για την διευκόλυνση της ανάλυσης τους, δημιουργήσαμε έναν πίνακα, στον οποίο καταγράψαμε τις απαντήσεις και επιπλέον δημιουργήσαμε γραφήματα για μια πιο παραστατική απεικόνιση.

7.1 Ανάλυση ερωτηματολογίου προς κρατούμενους

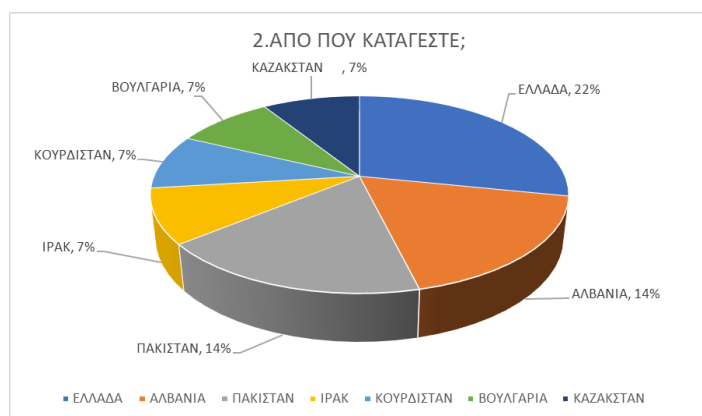
Οι παρακάτω απαντήσεις προήλθαν από τους κρατούμενους (βλ. Παράρτημα Ι).

Στις δύο πρώτες ερωτήσεις σχετικά με τα ποσοστά των ανδρών και γυναικών κρατούμενων λάβαμε από όλους τους κρατούμενους την απάντηση, πως το 100% των κρατουμένων είναι άνδρες (βλ. Πίνακα 1).



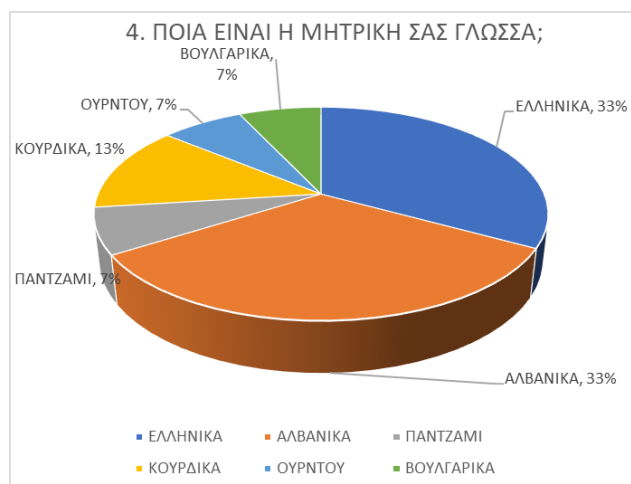
Πίνακας 1

Στην ερώτηση 3 οι κρατούμενοι ερωτήθηκαν από ποια χώρα κατάγονται. Οι απαντήσεις που λάβαμε ήταν οι εξής: το 36% των ερωτηθέντων απάντησαν Αλβανία, το 22% Ελλάδα, το 14% Πακιστάν, ενώ το Ιράκ, το Κουρδιστάν, η Βουλγαρία και το Καζακστάν έλαβαν το καθένα από 7% (βλ. Πίνακα 2).



Πίνακας 2

Σε συνέχεια της παραπάνω ερώτησης, η τέταρτη ερώτηση αφορούσε την μητρική γλώσσα των κρατουμένων. Παρά το γεγονός ότι κάποιοι κρατούμενοι κατάγονταν από άλλες χώρες, έδωσαν ως απάντηση και τα ελληνικά, για αυτό ίσως τα ποσοστά διαφέρουν από αυτά που θα περίμενε κανείς κοιτώντας τα προηγούμενα. Το 33% δήλωσε τα ελληνικά ως μητρική του γλώσσα, το 33% τα αλβανικά, το 13% τα κουρδικά, το 7% τα Παντζάμπι, το 7% τα Ουρντού και το υπόλοιπο 7% τα βουλγαρικά (βλ. Πίνακα 3).



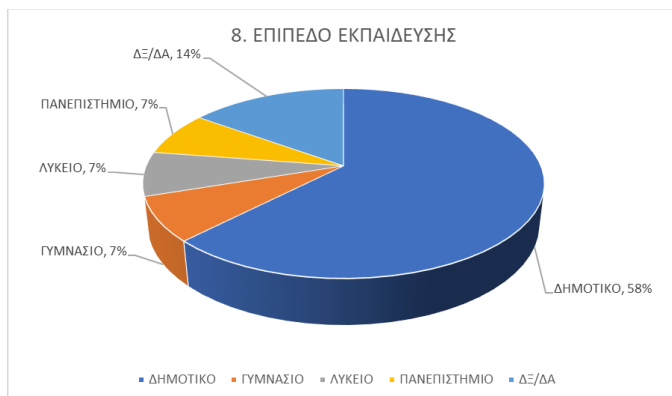
Πίνακας 3

Συνεχίζοντας στην επόμενη ερώτηση, με σκοπό να δούμε εάν οι κρατούμενοι με τα περισσότερα χρόνια κράτησης γνωρίζουν περισσότερα σχετικά με τα δικαιώματά τους για διερμηνέα ή/και έχουν χρησιμοποιήσει διερμηνέα στο παρελθόν, ερωτήθηκαν για τα χρόνια ποινής τους και τους δόθηκαν οι επιλογές 1-5 χρόνια, 6-10 χρόνια και πάνω από 10 χρόνια. Το 86% επέλεξε την πρώτη απάντηση, και μόλις το 14% επέλεξε την τρίτη. Η δεύτερη επιλογή δεν επιλέχθηκε από κανέναν.

Στην ερώτηση 6 το 100% των κρατουμένων υποστήριξε πως υπάρχει κάποιος ομοεθνής ή κάποιος που ομιλεί την ίδια γλώσσα με τον ίδιο.

Συμπληρωματικά στην προηγούμενη ερώτηση, θελήσαμε να μάθουμε αν οι κρατούμενοι μιλούν ελληνικά ή/και κάποια ξένη γλώσσα πέρα από την μητρική τους. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος της ερώτησής μας, το 100% των ερωτηθέντων απάντησε πως έχει κάποια γνώση της ελληνικής, ενώ στο δεύτερο μέρος της ερώτησης τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν μη ικανοποιητικά καθώς το 57% απείχε από την ερώτηση και μόλις το 29% δήλωσε ότι έχει κάποιες γνώσεις αγγλικών. Με μεγάλη διαφορά οι επόμενες απαντήσεις ήταν τα γερμανικά και τα ρωσικά με 7%.

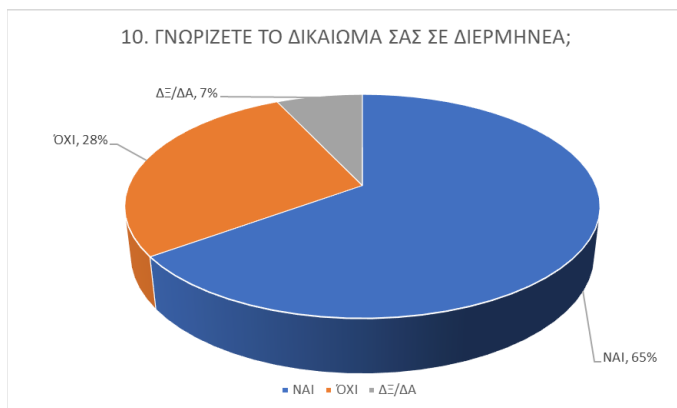
Αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των κρατουμένων, στην ερώτηση 8, το 58% των ερωτηθέντων συμπλήρωσε πως έχει τελειώσει το δημοτικό, το 14% το γυμνάσιο, το 14% δεν απάντησε στην ερώτηση, ενώ το λύκειο και το πανεπιστήμιο έλαβαν το καθένα από μόλις 7% (βλ. Πίνακα 4).



Πίνακας 4

Μία ερώτηση η οποία κίνησε πραγματικά το ενδιαφέρον μας, ήταν η ερώτηση 9, όπου οι κρατούμενοι ερωτήθηκαν αν αισθάνονται απομονωμένοι από το γεγονός ότι μιλάνε άλλη γλώσσα. Το 100% των απαντήσεων που λάβαμε απέρριψαν την ιδέα της περιθωριοποίηση λόγω γλωσσικής διαφοράς.

Στην ερώτηση 10, μια ευχάριστη έκπληξη ήταν πως η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (65%) γνώριζε το δικαίωμα τους σε διερμηνέα, σε αντίθεση με το 28% που δεν το γνώριζε και το 7% που δεν απάντησε (βλ. Πίνακα 5).



Πίνακας 5

Μία από τις πιο σημαντικές κατά την γνώμη μας ερωτήσεις στο ερωτηματολόγιο ήταν η ερώτηση 11, όπου οι κρατούμενοι ερωτήθηκαν εάν έχουν έρθει ποτέ σε επαφή με επαγγελματία διερμηνέα και αν ναι, κατά την γνώμη τους χρησιμοποιούσαν προσιτό στους ίδιους λεξιλόγιο. Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων (79%) δήλωσε πως δεν έχει χρησιμοποιήσει επαγγελματία διερμηνέα, μόλις το 14% απάντησε καταφατικά, ενώ το 7% δεν απάντησε. Στο δεύτερο σκέλος

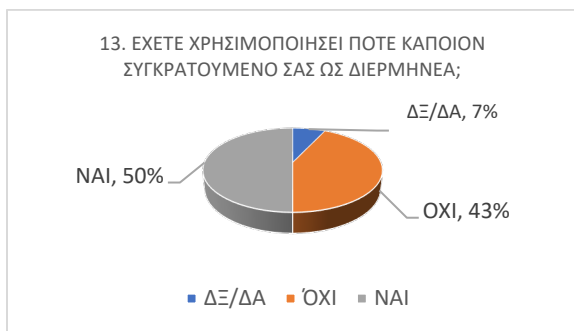
της ερώτησης μας, σχετικά με το αν οι διερμηνείς χρησιμοποιούν απλό λεξιλόγιο δυστυχώς δεν λάβαμε καμία απάντηση, γεγονός το οποίο αποδίδουμε είτε στην μη κατανόηση της ερώτησης, είτε επειδή δεν μπορούν να εκφέρουν γνώμη επί του θέματος (βλ. Πίνακα 6).



Πίνακας 6

Η επόμενη ερώτηση ήταν πιο πρακτική και αφορούσε τους λόγους για τους οποίους θα μπορούσε κάποιος να έχει κάνει χρήση ενός διερμηνέα. Ενδεικτικά παρουσιάσαμε στους ερωτηθέντες τρεις επιλογές «θέματα υγείας, συναντήσεις με δικηγόρο, συναντήσεις για δικαστικά θέματα». Όπως ήταν φυσικό λόγω των αποτελεσμάτων στην ερώτηση 11α, όπου η πλειοψηφία απάντησε πως δεν έχει βρεθεί με επαγγελματία διερμηνέα, το 79% δεν απάντησε στην ερώτηση 12. Ωστόσο το 14% συμπλήρωσε ότι χρειάστηκε υπηρεσίες διερμηνέα για δικαστικά θέματα και το υπόλοιπο 14% απάντησε κάτι διαφορετικό.

Στην ερώτηση 13, η οποία αφορούσε την χρήση κάποιου συγκρατούμενου ως διερμηνέα, οι μισοί από τους ερωτηθέντες (50%) απάντησαν πως έχουν προβεί στην χρήση αυτού, ενώ το 43% απάντησε αρνητικά. Ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 7% δεν απάντησε καθόλου σε αυτήν την ερώτηση (βλ. Πίνακα 7).



Πίνακας 7

Εξίσου σημαντικό ενδιαφέρον είχαν οι απαντήσεις στην ερώτηση 14, για το αν προτιμούν έναν επαγγελματία διερμηνέα ή έναν συγκαταρούμενο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (42%) δεν απάντησε στην ερώτηση, το οποίο μας δείχνει πως είτε δεν κατάλαβαν την ερώτηση, είτε δεν μπορούσαν να εκφέρουν άποψη λόγω της έλλειψης εμπειρίας τους. Οι υπόλοιποι ερωτηθέντες διχάστηκαν καθώς το 29% έδειξε προτίμηση στους επαγγελματίες ενώ το υπόλοιπο 29% στους συγκαταρούμενους.

Προχωρώντας στην ερώτηση 15, σχετικά με την οικονομική δυνατότητα πρόσληψης διερμηνέα από τους κρατούμενους, το 43% δήλωσε πως δεν είναι σε θέση να υποστηρίξει οικονομικά τις υπηρεσίες ενός διερμηνέα, μόλις το 29% αποκρίθηκε λέγοντας πως έχει τους πόρους, ένα άλλο μικρό ποσοστό (21%) δεν απάντησε στην ερώτηση, ενώ το υπόλοιπο 7% έδωσε άλλη απάντηση (βλ. Πίνακα 8).



Πίνακας 8

Προς μεγάλη μας απογοήτευση, στην ερώτηση 16 για το αν ο διερμηνέας τους είναι συνήθως επαγγελματίας ή συγκαταρούμενους δεν λάβαμε καμία απάντηση. Κάτι το οποίο μας προβληματίζει καθώς δεν συνάδει με τις προηγούμενες απαντήσεις τους, στις ερωτήσεις 13 και 14, στις οποίες έχουν ήδη δηλώσει αν έχουν χρησιμοποιήσει επαγγελματία και ποιον εμπιστεύονται περισσότερο. Μια πιθανή εξήγηση ως προς την αποχή από την ερώτηση είναι η έλλειψη κατανόησης της ερώτησης.

Σχετικά με την ύπαρξη ειδικών χώρων και υποδομών για την διαδικασία της διερμηνείας στην ερώτηση 17, η συντριπτική πλειοψηφία (86%) απάντησε αρνητικά, 7% των ερωτηθέντων απάντησε με «ναι» και το υπόλοιπο 7% δεν απάντησε.

Συνεχίζοντας με την ερώτηση 18, όπου οι κρατούμενοι ερωτήθηκαν εάν έχουν συνομιλήσει ποτέ με διερμηνέα μέσω τηλεφώνου ή μέσω υπολογιστή/σε απευθείας σύνδεση, το 65% απάντησε πως δεν έχει συνομιλήσει, το 21% απάντησε πως έχει συνομιλήσει, ποσοστό το οποίο μας εξέπληξε και το 14% δεν απάντησε στην ερώτηση (βλ. Πίνακα 8).



Πίνακας 9

Στην ερώτηση 19, η οποία αφορά τον χώρο κατά την διάρκεια των συναντήσεων και την επιρροή στην ψυχολογία των κρατούμενων αλλά και την ποιότητα της διερμηνείας, όλοι οι ερωτηθέντες απάντησαν μόνο στο πρώτο μέρος την ερώτησης, με το 58% να δηλώνει πως επηρεάζεται η ψυχολογία τους, το 21% να δηλώνει πως δεν επηρεάζεται και το 21% δεν απάντησε. Μια λογική εξήγηση για την αποχή από το δεύτερο μέρος ίσως είναι ξανά η έλλειψη κατανόησης της ερώτησης.

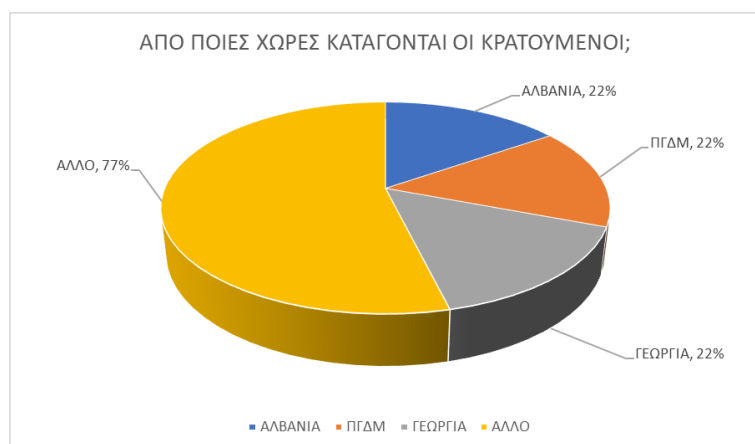
Τέλος δεν θα συμπεριλάβουμε στην ανάλυση μας τις δύο ερωτήσεις σχετικά με το ποσοστό των ανδρών και γυναικών διερμηνέων, καθώς οι ερωτηθέντες μάλλον δεν ήταν σε θέση να καταλάβουν τι απαντήσεις έδιναν, με αποτέλεσμα να αντιτίθενται στα προηγούμενα λεγόμενα τους. Μπορείτε ωστόσο να δείτε τα αποτελέσματα των απαντήσεων αυτών αλλά και όλων των παραπάνω στο Παράρτημα Ι.

7.2. Ανάλυση ερωτηματολογίων προς σωφρονιστικό προσωπικό

Οι παρακάτω απαντήσεις προήλθαν από το σωφρονιστικό προσωπικό, στην ελληνική γλώσσα.

Η πρώτη ερώτηση του ερωτηματολογίου ήταν γενικού περιεχομένου, όπως και στο ερωτηματολόγιο προς τους κρατούμενους, και οι υπάλληλοι ερωτήθηκαν εάν υπάρχουν κρατούμενοι που δεν μιλούν ελληνικά ή αγγλικά. Το 100% των απαντήσεων που λάβαμε ήταν καταφατικές.

Η επόμενη ερώτηση που τους θέσαμε, αφορούσε τις χώρες προέλευσης των κρατουμένων, συγκεκριμένα ζητήσαμε από τους υπαλλήλους να μας επονομάσουν κάποιες από αυτές τις χώρες. Η πλειονότητα (77%) των ερωτηθέντων απάντησαν πιο γενικά, χωρίς να επονομάσουν συγκεκριμένες χώρες. Μερικές από τις γενικές απαντήσεις που κατατάξαμε στην κατηγορία «άλλο» ήταν το «από όλο τον κόσμο, Μέση Ανατολή, Αφρική, διάφορες χώρες». Φυσικά κάποιοι έδωσαν πιο συγκεκριμένες απαντήσεις, συγκεκριμένα το 22% ανέφερε την Αλβανία, το άλλο 22% το ΠΓΔΜ και τέλος το άλλο 22% την Γεωργία¹. Θα παρατηρήσει κανείς πως τα ποσοστά υπερβαίνουν το 100%, καθώς πολλά άτομα έδωσαν παραπάνω από μία απάντηση (βλ. Πίνακα 10).



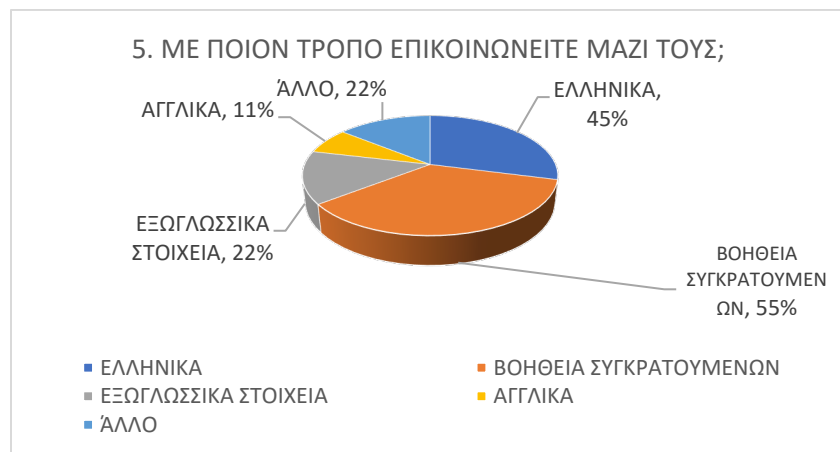
Πίνακας 10

Συνεχίζοντας στην ερώτηση 3 επαναλάβαμε την ίδια ερώτηση που κάναμε και στους κρατούμενους σχετικά με τα ποσοστά των κρατουμένων στο ίδρυμα κράτησης. Λάβαμε για ακόμα μία φορά, όπως και είναι λογικό, την ίδια απάντηση από το 100% των ερωτηθέντων πως πρόκειται για κατάσταση κρατήσεως ανδρών.

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε τον τρόπο με τον οποίο οι υπάλληλοι επικοινωνούν με τους κρατούμενους, συγκεκριμένα σε καθημερινά θέματα, όπως η κατανομή εργασιών και η αντιμετώπιση προβλημάτων. Οι απαντήσεις ήταν αναμενόμενες, καθώς το 55% δήλωσε πως επικοινωνούν με την βοήθεια των συγκρατουμένων, το 45% δήλωσε πως χρησιμοποιεί τα

¹ Το προσωπικό αναφέρθηκε στις χώρες καταγωγής των κρατουμένων του καταστήματος και όχι συγκεκριμένα σε αυτούς που παρακολουθούν το σχολείο 2^{ης} ευκαιρίας όπου εμείς απευθύναμε τα ερωτηματολόγια μας, γι' αυτό οι απαντήσεις διαφέρουν από αυτές που μας έδωσαν οι κρατούμενοι.

ελληνικά, το 22% ότι βασίζεται σε εξωγλωσσικά στοιχεία, μόλις το 11% ότι στηρίζεται στα αγγλικά. Το υπόλοιπο 22% μας έδωσε απαντήσεις που δεν συνάδουν με την ερώτηση, καθώς αναφέρθηκε σε αιτήματα ακροάσεων (βλ. Πίνακα 11).



Πίνακας 11

Η ερώτηση 5 χωρίζεται σε δύο σκέλη, όπου στο 1ο αναζητήσαμε να μάθουμε αν οι υπάλληλοι μιλούν αγγλικά και στο επόμενο σκέλος ρωτήσαμε αν είναι κριτήριο για την πρόσληψη τους. Στο πρώτο σκέλος της ερώτησης το 55% των ερωτηθέντων δήλωσε πως ορισμένοι από τους υπαλλήλους μιλούν αγγλικά, το 22% απάντησε καταφατικά, και το υπόλοιπο 22% απείχε από την ερώτηση. Αναφορικά με το δεύτερο σκέλος της ερώτησης, το 68% δήλωσε πως η γνώση της αγγλικής γλώσσας δεν αποτελεί κριτήριο πρόσληψης, μόλις το 11% δήλωσε πως αποτελεί και το 22% απείχε πάλι από την ερώτηση.

Όσον αφορά την ερώτηση 6 για το αν το προσωπικό βασίζεται σε εξωγλωσσικά στοιχεία για την επικοινωνία τους με τους κρατουμένους, οι απαντήσεις που λάβαμε ήταν πολύ λογικές λαμβάνοντας υπόψη και τις παραπάνω απαντήσεις: το 55% δήλωσε ότι βασίζεται στα εξωγλωσσικά στοιχεία, το 22% δήλωσε πως «όχι», ενώ το υπόλοιπο 33% απάντησε «μερικές φορές» (βλ. Πίνακα 12).



Πίνακας 12

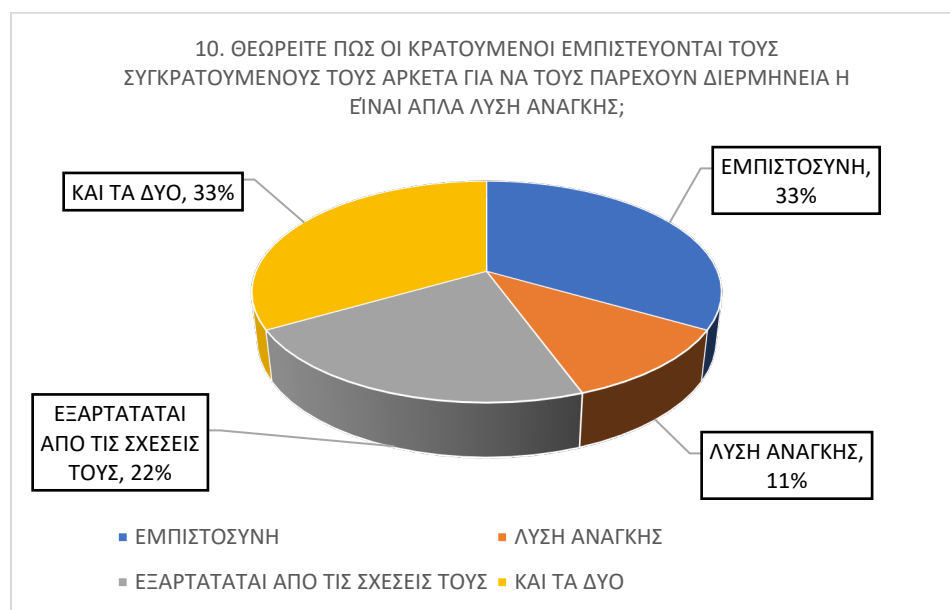
Σημαντικό θεωρήσαμε να ρωτήσουμε το προσωπικό για το πως επικοινωνούν οι κρατούμενοι με τους διάφορους φορείς στον τομέα της υγείας (γιατρούς, νοσοκόμους). Η πλειονότητα των ερωτηθέντων αποκρίθηκε λέγοντας πως συνήθως χρησιμοποιούν την βοήθεια συγκρατούμενων, οι υπόλοιπες απαντήσεις μοιράστηκαν ισόποσα, το 22% απάντησε «με εξωγλωσσικά στοιχεία», το άλλο 22% απάντησε «στα ελληνικά» και το υπόλοιπο 22% έδωσε απαντήσεις τις οποίες χαρακτηρίσαμε ως «άλλο», καθώς δείχνουν να μην συνάδουν με την ερώτηση. Τέλος είχαμε ένα μικρό ποσοστό (11%) αποχής.

Σχετικά με τον διαχωρισμό των κρατουμένων βάσει γλωσσικών κριτηρίων, στην ερώτηση 8, το 67% μας είπε πως οι κρατούμενοι δεν χωρίζονται σύμφωνα με την γλώσσα που μιλάνε, ωστόσο μερικοί από τους ερωτηθέντες σημείωσαν πως παρατηρείται ένας μικρός διαχωρισμός βάσει εθνικότητας. Παραδόξως το 22% μας απάντησε καταφατικά ενώ το 11% δεν απάντησε στην ερώτηση.

Σημαντικά θεωρήσαμε τα αποτελέσματα της ερώτησης 9, καθώς το 100% των ερωτηθέντων μας απάντησε ότι οι κρατούμενοι που γνωρίζουν τις ίδιες γλώσσες με τους συγκρατούμενους τους που δεν μιλούν ελληνικά βοηθούν στην επικοινωνία τους.

Στην ερώτηση 10, σημαντικό θεωρήσαμε να ρωτήσουμε την άποψη του προσωπικού σχετικά με το εάν θεωρούν ότι οι κρατούμενοι εμπιστεύονται τους συγκρατούμενους ως διερμηνείς ή είναι απλώς μία λύση ανάγκης. Από τις απαντήσεις φαίνεται πως μόνο ένα μικρό ποσοστό (11%) θεωρεί πως οι κρατούμενοι αντιμετωπίζουν την διερμηνεία από συγκρατούμενο ως λύση ανάγκης, το 33% δείχνει να θεωρεί πως υπάρχει εμπιστοσύνη ανάμεσα στους κρατούμενους, το άλλο 33%

θεωρεί ότι μέσα στα πλαίσια της φυλακής μπορούν να ισχύουν και τα δύο, το 22% των υπαλλήλων ξεκαθάρισε πως εξαρτάται από την σχέση που έχουν οι κρατούμενοι μεταξύ τους (βλ. Πίνακα 13).



Πίνακας 13

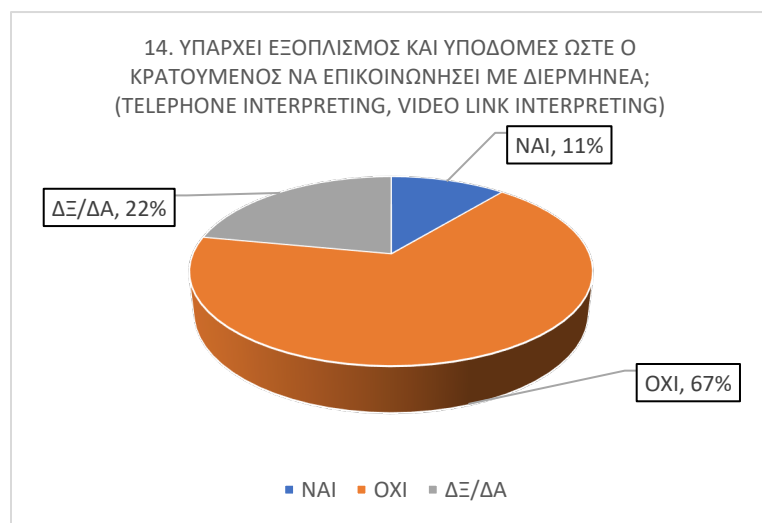
Συνεχίζοντας με την ερώτηση 11, όπου ερωτήθηκαν εάν γνωρίζουν την ύπαρξη επαγγελματικής διερμηνείας στις ελληνικές φυλακές, η συντριπτική πλειοψηφία (89%) αποκρίθηκε λέγοντας «όχι», κανείς δεν απάντησε θετικά στην ερώτηση, ενώ το υπόλοιπο 11% δεν απάντησε στην ερώτηση.

Σε συνέχεια της παραπάνω ερώτησης, στην ερώτηση 12 ρωτήσαμε εάν υπάρχει επαγγελματική διερμηνεία στις φυλακές και που στρέφονται για να ζητήσουν διερμηνέα. Σε λογική συνέχεια των αρνητικών απαντήσεων που λάβαμε στην προηγούμενη ερώτηση το 67% απείχε από την ερώτηση. Παραδόξως το 33% φάνηκε να μην καταλαβαίνει ότι η ερώτηση αποτελούσε συνέχεια της προηγούμενης, με αποτέλεσμα να μας απαντήσεις πως στρέφονται για βοήθεια στους συγκρατούμενους.

Η επόμενη ερώτηση, αφορά την ύπαρξη ειδικών χώρων για την διαδικασία της διερμηνείας μέσα στην φυλακή. Σε αυτήν την ερώτηση δεν λάβαμε καμία θετική απάντηση, αντιθέτως το 78% των ερωτηθέντων δήλωσε πως δεν υπάρχουν ειδικοί χώροι, το 11% δεν απάντησε στην ερώτηση και

το υπόλοιπο 11% ανέφερε το επισκεπτήριο ως χώρο διερμηνείας, το οποίο κατατάξαμε στην κατηγορία «άλλο».

Ορμώμενες από την προηγούμενη ερώτηση, θεωρήσαμε σημαντικό να ρωτήσουμε στην ερώτηση 14 αν υπάρχουν υποδομές ώστε ο κρατούμενος να επικοινωνήσει με διερμηνέα (π.χ. telephone interpreting, videolink interpreting). Οι απαντήσεις ήταν απογοητευτικές καθώς το 67% των ερωτηθέντων απάντησε πως δεν υπάρχουν, ενώ μόλις το 11% απάντησε καταφατικά. Ένα μικρό ποσοστό (22%) απείχε από την ερώτηση (βλ. Πίνακα 14).



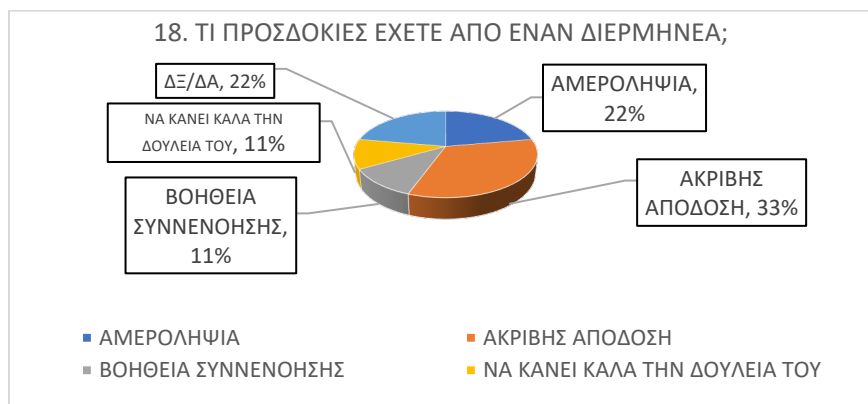
Πίνακας 14

Προχωρώντας στην ερώτηση 15, διακρίνουμε ότι λόγω της έλλειψης επαγγελματικής διερμηνείας στο χώρο των σωφρονιστικών ιδρυμάτων το 78% του προσωπικού δεν ήταν σε θέση να απαντήσει καθώς δεν γνώριζε πόσες μέρες πριν πρέπει να καταχωρήσει ο κρατούμενος αίτημα για διερμηνεία και πόσο καιρό μετά εγκρίνεται το αίτημα του. Το 11%, που ίσως γνώριζε κάτι παραπάνω, μας απάντησε ότι το αίτημα πρέπει να καταχωρηθεί 10 μέρες πριν. Το υπόλοιπο 11% μας απάντησε πως φροντίζει το συμβούλιο, απάντηση την οποία κατατάξαμε ως «άλλο», καθώς δεν ανέφερε συγκεκριμένο αριθμό.

Στην ερώτηση 16, για το ποιος επιβαρύνεται οικονομικά από την χρήση διερμηνέα, το 45% δήλωσε ότι αναλαμβάνει τα έξοδα το κράτος και το 55% απείχε από την ερώτηση.

Όσον αφορά την ερώτηση 17 σχετικά με το εάν ο διερμηνέας έχει πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το αδίκημα του κρατούμενου πριν την συνάντηση, δεν λάβαμε καμία θετική απάντηση, το 45% μας απάντησε πως δεν έχει πρόσβαση και το υπόλοιπο 55% δήλωσε πως δεν έχει πρόσβαση.

Πολύ ενδιαφέρον είχαν οι απαντήσεις που λάβαμε στην ερώτηση 18, σχετικά με τις προσδοκίες του προσωπικού από ένα διερμηνέα. Το μεγαλύτερο ποσοστό (33%) δήλωσε ότι θέλει να υπάρχει ακριβής απόδοση των λεγόμενων του κρατούμενου, το 22% ανέφερε την αμεροληψία, το 11% είπε «να βοηθάει στην συνεννόηση», το άλλο 11% είπε να βοηθάει τον κρατούμενο όσο μπορεί και το υπόλοιπο 11% είπε «να κάνει σωστά την δουλειά του». Το 22% δεν απάντησε στην ερώτηση (βλ. Πίνακα 15).



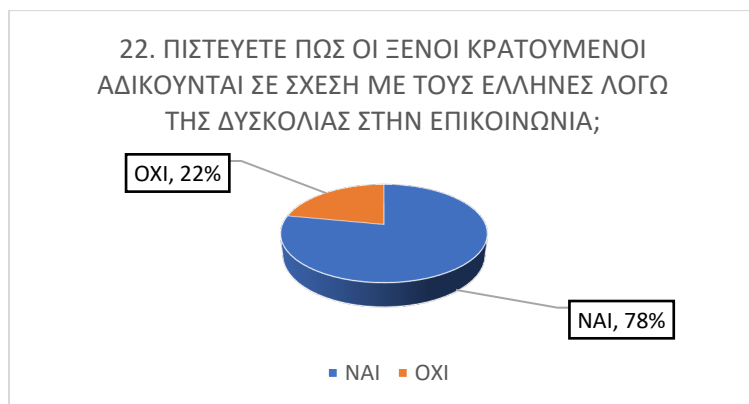
Πίνακας 15

Σε συνέχεια της παραπάνω ερώτησης, ρωτήσαμε τους υπαλλήλους αν ο διερμηνέας πρέπει να είναι με την μεριά του κρατουμένου, του νόμου ή αμερόληπτος και παρατηρήσαμε πως ομόφωνα όλοι (100%) απάντησαν «αμερόληπτος».

Συνεχίζοντας στην ερώτηση 20, το 45% ανέφερε πως η διερμηνεία από συγκρατούμενους είναι αποτελεσματική λύση, το 22% δήλωσε πως πρόκειται για λύση ανάγκης, ενώ το υπόλοιπο 33% υποστήριξε πως είναι και τα δυο.

Στην ερώτηση 21 για το αν το προσωπικό των σωφρονιστικών ιδρυμάτων εμπιστεύεται περισσότερο τους επαγγελματίες διερμηνείς ή τους συγκρατούμενους που λειτουργούν ως διερμηνείς, κανένας από τους ερωτηθέντες δεν επέλεξε τους συγκρατούμενους, το 78% επέλεξε τους επαγγελματίες, ενώ το 22% επέλεξε να μην απαντήσει.

Σημαντικό για εμάς στην ερώτηση 22 ήταν να μάθουμε εάν κατά την άποψη των υπαλλήλων οι κρατούμενοι που δεν μιλούν ελληνικά αδικούνται σε σχέση με τους Έλληνες κρατούμενους. Το 67% των υπαλλήλων δήλωσαν πως θεωρούν ότι οι ξένοι κρατούμενοι δεν βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, ενώ μόλις το 33% απάντησε καταφατικά (βλ. Πίνακα 16).



Πίνακας 16

Τέλος στην ερώτηση 23 που αφορούσε την παροχή μαθημάτων της ελληνικής γλώσσας στους κρατούμενους, το 78% των ερωτηθέντων μας απάντησε πως γνώριζε την ύπαρξη τέτοιου είδους μαθημάτων, ενώ ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 22% απάντησε πως δεν γνώριζε την ύπαρξη τους (βλ. Πίνακα 17).



Πίνακας 17

9. Συμπεράσματα ερωτηματολογίου

9.1. Συμπεράσματα ερωτηματολογίου κρατούμενων

Θεωρήσαμε σωστό για τυπικούς λόγους να ξεκινήσουμε το ερωτηματολόγιο μας με μία εισαγωγική ερώτηση όπως είναι αυτή του φύλλου των κρατούμενων του σωφρονιστικού ιδρύματος. Οι απαντήσεις επιβεβαίωσαν τις προϋπάρχουσες υποψίες μας, πως επρόκειτο για μία φυλακή που στεγάζει αποκλειστικά άνδρες.

Αναλύοντας περαιτέρω την χώρα καταγωγής των κρατούμενων υπάρχουν κάποιες παρατηρήσεις που θεωρούμε άξιες αναφοράς. Συγκεκριμένα μόνο ένας κρατούμενος απάντησε πως έχει χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες επαγγελματία διερμηνέα και συγκρατούμενου και δήλωσε πως προτιμά τον συγκρατούμενο για λόγους εμπιστοσύνης. Μέσα από την έρευνα ανακαλύψαμε πως το ίδιο γεγονός έχει παρατηρηθεί και σε σωφρονιστικά ιδρύματα του εξωτερικού. Οι έγκλειστοι σε ορισμένες περιπτώσεις προτιμούν να εμπιστευτούν έναν συγκρατούμενο ως διερμηνέα, αντί για έναν επαγγελματία, παρά το γεγονός ότι ο δεύτερος μπορεί να αποδώσει καλύτερα και πιο πιστά τα λεγόμενα τους. Συχνά παρατηρείται ότι είναι πιο επιφυλακτικοί στο να εμπιστευτούν κάποιον που είναι εκτός των ορίων της φυλακής (Lluís Baixauli-Olmos, 2017).

Επιπλέον παρατηρήσαμε πως δύο ερωτηθέντες που είχαν χρησιμοποιήσει μόνο συγκρατούμενους, απάντησαν πως προτιμούν τον επαγγελματία, γεγονός που μας κάνει να πιστεύουμε πως η προτίμηση τους βασίζεται σε κάποια κακή εμπειρία τους με διερμηνεία από συγκρατούμενο ή στην έλλειψη εμπιστοσύνης προς τον δεύτερο. Ωστόσο παρατηρούνται και δυο περιπτώσεις που έχουν χρησιμοποιήσει μόνο συγκρατούμενους και τον προτιμούν από επαγγελματία, παρά το γεγονός ότι δεν έχουν έρθει ποτέ σε επαφή με τον δεύτερο, προτίμηση την οποία μπορούμε να αποδώσουμε στην καλή συνεργασία με τον συγκρατούμενο.

Ως τελευταία κατηγορία θα θέλαμε να αναφέρουμε τους κρατούμενους που δεν έχουν χρησιμοποιήσει ούτε επαγγελματική διερμηνεία, ούτε τι υπηρεσίες ενός συγκρατούμενου τους και χωρίς να έχουν κανένα μέτρο σύγκρισης επιλέγουν να δείξουν περισσότερη εμπιστοσύνη σε έναν επαγγελματία.

Σε συνέχεια των παραπάνω σχετικά με την επαγγελματική διερμηνεία παρατηρούμε πως τα δύο άτομα, τα οποία εκτίουν ποινή πάνω από 10 χρόνια γνωρίζουν το δικαίωμά τους σε διερμηνέα και το ένα άτομο έχει κάνει χρήση του δικαιώματος του σε διερμηνέα. Από τα άτομα τα οποία εκτίουν

ποινή από 1-5 χρόνια, μόνο το 58% γνωρίζει το δικαίωμα του σε διερμηνέα, ενώ μόλις το 8% έχει χρησιμοποιήσει επαγγελματία διερμηνέα.

Στην ερώτησεις σχετικά με την μητρική τους γλώσσα, αν μιλάνε ελληνικά ή κάποια άλλη γλώσσα ανακαλύψαμε πώς τουλάχιστον δύο από τους κρατούμενους ήταν δίγλωσσοι. Ο ένας κρατούμενος δήλωσε και τα ελληνικά και τα αλβανικά ως μητρική του γλώσσα και ο δεύτερος που προέρχεται από το Καζακστάν δήλωσε και τα ελληνικά ως μητρική του γλώσσα. Όλοι οι κρατούμενοι δήλωσαν πως έχουν κάποια γνώση ελληνικών, αλλά κανείς από αυτούς δεν φαίνεται να κάνει άρτια χρήση της ελληνικής όπως μπορεί να φανεί από την ορθογραφία στις απαντήσεις του ερωτηματολογίου καθώς και από την έλλειψη κατανόησης σε πολλές ερωτήσεις.

Βασιζόμενες στις απαντήσεις που λάβαμε από τις ερωτήσεις 4, 6 και 7α οι οποίες αφορούν την μητρική γλώσσα των κρατουμένων, την γνώση ελληνικών αλλά και την ύπαρξη ομοεθνών που ομιλούν την ίδια γλώσσα μπορούμε να αναπτύξουμε μια εμπεριστατωμένη άποψη σχετικά με τα αποτελέσματα της ερώτησης 9 «το γεγονός ότι μιλάτε άλλη γλώσσα σας απομονώνει;» όπου όλοι οι ερωτηθέντες ομόφωνα απάντησαν πως δεν αισθάνονται απομονωμένοι. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα πως η μερική γνώση ελληνικών από τους κρατουμένους και η ύπαρξη ομοεθνών τους, βοηθάει την ενσωμάτωση τους στο σωφρονιστικό ίδρυμα.

Στην ερώτηση 17, σχετικά με την ύπαρξη ειδικών χώρων και υποδομών για την διαδικασία της διερμηνείας μόνο το 7% των κρατουμένων απάντησε με ναι, γεγονός που μας προξένησε μεγάλη απορία καθώς το 86% των υπολοίπων, χωρίς να συμπεριλαμβάνουμε ένα μικρό ποσοστό που δεν απάντησε, απάντησε κατηγορηματικά με όχι. Αυτό μας οδηγεί στο να πιστέψουμε ότι ο ερωτηθέντας είτε εικάζει για την ύπαρξη χώρου είτε δεν κατάλαβε την ερώτηση. Η άποψη μας αυτή τεκμηριώνεται από την επίσκεψη μας στην φυλακή όπου παρατηρήσαμε και μόνες μας την έλλειψη τέτοιου είδους υποδομών.

Επιπροσθέτως, στο θέμα των υποδομών, άξια αναφοράς είναι τα ποσοστά που λάβαμε σχετικά με την συνομιλία των κρατουμένων με διερμηνείς μέσω τηλεφώνου ή υπολογιστή, όπου το 65% απάντησε με όχι γεγονός λογικό καθώς ακόμα και οι υπεύθυνοι μας μίλησαν για την ελεγχόμενη επικοινωνία με το εξωτερικό της φυλακής. Σε αντίθεση λοιπόν με τα λεγόμενα τόσο του προσωπικού όσο και με τις δικές μας παρατηρήσεις, το 21% των ερωτηθέντων αποκρίθηκε πως έχει επικοινωνήσει με διερμηνέα με αυτόν τον τρόπο.

Λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη υποδομών για την διαδικασία της διερμηνείας και ορμώμενες από την απάντηση των σωφρονιστικών στην ίδια ερώτηση (βλ. ερώτηση 14, Παράρτημα II) πως οι χώροι του επισκεπτηρίου χρησιμοποιούνται για συναντήσεις διερμηνείας, θεωρούμε λογικό το 58% να υποστηρίζει πως επηρεάζεται η ψυχολογία τους. Ωστόσο το ότι αυτός ο αριθμός έρχεται σε αντίθεση με το μικρότερο ποσοστό των κρατουμένων που έχουν δεχτεί υπηρεσίες επαγγελματικής διερμηνείας και το γεγονός ότι δεν απάντησαν στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης μας οδηγεί στο να πιστέψουμε ότι δεν κατάλαβαν την πραγματική έννοια της ερώτησης και ότι την ερμήνευσαν ως προς την επιρροή του χώρου της φυλακής στην γενική ψυχολογία τους και όχι κατά την συνάντησή τους με έναν διερμηνέα.

9.2 Συμπεράσματα ερωτηματολογίου σωφρονιστικού προσωπικού.

Στην ερώτηση σχετικά με τις χώρες καταγωγής των κρατουμένων οι περισσότερες απαντήσεις που λάβαμε ήταν γενικές, συγκεκριμένα αναφέρθηκαν σε «διάφορες χώρες», «πολλές χώρες με μετανάστες», «από όλο τον κόσμο», «πολλές χώρες τις Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής». Πράγμα που δείχνει ότι πρόκειται για ένα κατάσταση κράτησης με πολλούς εκπροσώπους πολλών χωρών.

Όσον αφορά τον τρόπο επικοινωνίας των υπαλλήλων με τους κρατουμένους, η πλειοψηφία απάντησε πως στηρίζεται στην βοήθεια των κρατουμένων, γεγονός που δείχνει ότι η Ελλάδα συμβαδίζει με τις υπόλοιπες χώρες του εξωτερικού, όπου έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες και αναφέρουν τον ίδιο τρόπο διαμεσολάβησης. Ένα ποσοστό των υπαλλήλων, αναφέρουν πως βασίζονται στις γνώσεις Ελληνικών αλλά και Αγγλικών των κρατουμένων προκειμένου να καταφέρουν να αλληλοεπιδράσουν. Επιπλέον, κάποιοι από το προσωπικό αναφέρουν τα εξωγλωσσικά στοιχεία ως έναν από τους βασικούς τρόπους επικοινωνίας τους, κάτι το οποίο απαντά και στην ερώτηση 6 «βασίζεστε στα εξωγλωσσικά στοιχεία για την επικοινωνία σας με του κρατούμενους;», πριν ακόμα εμείς να την θέσουμε. Ακόμα, οι απαντήσεις της ερώτησης 4 ταυτίζονται με αυτές στην ερώτηση σχετικά με την επικοινωνία των κρατουμένων με το ιατρικό προσωπικό.

Στην ερώτηση 5, σχετικά με τις γνώσεις αγγλικών του προσωπικού και κατά πόσο αποτελούν κριτήριο πρόσληψης, αυτό που μας εξέπληξε είναι πως σύμφωνα με την πλειοψηφία, μόνο ένα

μέρος του προσωπικού μιλάει αγγλικά. Ταυτόχρονα, η πλειονότητα των ερωτηθέντων φάνηκε να μην το θεωρεί κριτήριο για την πρόσληψη, δεχτήκαμε μόνο μια θετική απάντηση, η οποία το χαρακτήρισε ως «πολύ βασικό κριτήριο».

Προχωρώντας, αναρωτηθήκαμε αν οι κρατούμενοι είναι διαχωρισμένοι σύμφωνα με την γλωσσική τους ταυτότητα. Η πλειοψηφία μας διέψευσε, αλλά πολλοί φρόντισαν να μας ξεκαθαρίσουν ότι παρατηρείται ένας διαχωρισμός με βάση την εθνικότητα. Μόλις 22% μας απάντησε καταφατικά, συγχέοντας μάλλον την γλωσσική ταυτότητα με την εθνική.

Η ερώτηση 9, έπαιξε πολύ καθοριστικό ρόλο στην εκπόνηση της εργασίας μας, καθώς επιβεβαίωσε την ύπαρξη του peer interpreting στην χώρα μας. Η ομόφωνη απάντηση ‘ναι’, στο ερώτημα «αν οι κρατούμενοι που γνωρίζουν τις ίδιες γλώσσες με τους κρατούμενους που δεν μιλούν Ελληνικά βοηθούν στην επικοινωνία τους», έριξε φως στην ελληνική πραγματικότητα που εξελίσσεται πίσω από τους τοίχους των σωφρονιστικών ιδρυμάτων.

Αναφορικά με την ερώτηση 10, το προσωπικό ερωτήθηκε σχετικά με την άποψη του για το αν οι κρατούμενοι εμπιστεύονται τους συγκρατούμενούς τους ως διερμηνείς ή αν αποτελεί απλά μια λύση ανάγκης. Το 33% απάντησε πως υπάρχει εμπιστοσύνη, το 11% το θεωρεί λύση ανάγκης, ενώ ένα άλλο 33% των ερωτηθέντων πιστεύει πως η απάντηση βρίσκεται ανάμεσα στα δυο. Στην ερώτηση 22, ζητήθηκε από τους υπαλλήλους η προσωπική τους άποψη σχετικά με το εάν το peer interpreting αποτελεί μια αποτελεσματική λύση στα προβλήματα επικοινωνίας που ανακύπτουν ή εάν είναι απλά μια λύση ανάγκης. Τα ποσοστά μπορούν να μιλήσουν από μόνα τους καθώς το 45% του προσωπικού το θεωρεί μια αποτελεσματική λύση ενώ, όπως και στην παραπάνω ερώτηση, λίγοι ήταν αυτοί που το θεώρησαν λύση ανάγκης (22%). Για άλλη μια φορά, το 33% ανέφερε πως είναι και τα δυο από τα παραπάνω, καθώς πολλές φορές η λύση ανάγκης μπορεί να φανεί αρκετά αποτελεσματική.

Συνεχίζοντας στην ερώτηση 11, σχετικά με την ύπαρξη επαγγελματικής διερμηνείας στις ελληνικές φυλακές, η οποία τέθηκε και στους κρατούμενους, παρατηρούμε μια μικρή διαφορά στις απαντήσεις. Όλοι οι υπάλληλοι του καταστήματος κράτησης απάντησαν πως δεν υπάρχει επαγγελματική διερμηνεία, ταυτόχρονα όμως σε αντίφαση έρχονται οι απαντήσεις 2 κρατουμένων που ισχυρίζονται πως έχουν έρθει σε επαφή και έχουν κάνει χρήση των υπηρεσιών ενός επαγγελματία διερμηνέα. Συγχρόνως, ενώ οι ίδιοι έχουν δηλώσει πως δεν παρέχονται υπηρεσίες επαγγελματικής διερμηνείας, ένας από τους ερωτηθέντες είναι σε θέση να απαντήσει την ερώτηση

15, σχετικά με το χρονοδιάγραμμα της αίτησης των κρατουμένων για επαγγελματική διερμηνεία, τοποθετώντας το χρονικό πλαίσιο του αιτήματος στις «10 μέρες πριν» την συνάντηση.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις στις ερωτήσεις 13 και 14 σχετικά με την ύπαρξη ειδικών χώρων και εξοπλισμού για τη διαδικασία της διερμηνείας. Όλοι οι ερωτηθέντες εκτός από έναν αποκρίθηκαν λέγοντας πως το ίδρυμα δεν περιλαμβάνει τέτοιους χώρους, η απάντηση η οποία αποκλίνει από την πλειοψηφία, επονομάζει τα γραφεία του προσωπικού ως χώρους κατάλληλους για τη διεξαγωγή της διερμηνείας. Το 67% του προσωπικού συμφωνεί ότι δεν υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός προκειμένου να διεξαχθεί συνεδρία διερμηνείας μέσω τηλεφώνου (telephone interpreting), ενώ δεχτήκαμε μονάχα μία καταφατική απάντηση, που ωστόσο δεν μας έδωσε παραπάνω πληροφορίες σχετικά. Παράλληλα, τα λεγόμενα της πλειοψηφίας έρχονται σε αντίθεση και με τα λεγόμενα δύο κρατουμένων (Παράρτημα 2, ερώτηση 18) οι οποίοι δηλώνουν πως έχουν συνομιλήσει με διερμηνέα μέσω τηλεφώνου.

Αναφορικά με την οικονομική επιβάρυνση για τα έξοδα του διερμηνέα (Παράρτημα 2, ερώτηση 16), όταν ερωτήθηκαν οι υπάλληλοι που γνώριζαν, απάντησαν πως το κράτος είναι υπεύθυνο για την κάλυψη των εξόδων, εφόσον η διερμηνεία λαμβάνει χώρα είτε εντός του πλαισίου του σωφρονιστικού ιδρύματος, είτε εντός του δικαστηρίου. Το γεγονός αυτό αποτελεί μια αχτίδα ελπίδας όσον αφορά το μέλλον της διερμηνείας στα σωφρονιστικά ιδρύματα, είναι άλλωστε χρέος του κράτους να καλύψει αυτά τα έξοδα καθώς το 43% των κρατουμένων δήλωσαν ότι δεν βρίσκονται στην οικονομική θέση να προσλάβουν μόνοι τους επαγγελματίες διερμηνέα.

Άλλη μια ερώτηση που απέφερε απαντήσεις άξιες αναφοράς είναι η ερώτηση 18, όπου ζητήθηκε από τους υπαλλήλους του σωφρονιστικού ιδρύματος να παραθέσουν τις προσδοκίες τους από έναν διερμηνέα. Οι περισσότεροι αναφέρθηκαν στην «ακρινή απόδοση των λεγόμενων» και στην «αμεροληψία», απαντήσεις λογικές και ταυτόσημες με το επάγγελμα του διερμηνέα. Ωστόσο εμείς θα θέλαμε να σταθούμε στην απάντηση ενός μέλους του προσωπικού που ανέφερε πως περιμένει από τον διερμηνέα να «βοηθήσει τον κρατούμενο όσο μπορεί». Η απάντηση αυτή αποτελεί δείγμα πως οι υπάλληλοι των σωφρονιστικών ιδρυμάτων, προσδοκούν από τον διερμηνέα να ξεπεράσει τα όρια του επαγγέλματος του, τόσο σε πρακτικό όσο και σε ηθικό επίπεδο. Ξεπερνώντας λοιπόν, τα πλαίσια την απλής επικοινωνίας, ζητείται από τον διερμηνέα να υποστηρίξει «με όποιον τρόπο μπορεί» τον κρατούμενο, γεγονός που έχει παρατηρηθεί και στις έρευνες που έχουν διεξαχθεί στο εξωτερικό.

Παρατηρείται στην ερώτηση 21 πως οι υπάλληλοι δείχνουν μια ξεκάθαρη προτίμηση προς τους επαγγελματίες διερμηνείς, παρά το γεγονός πως, σύμφωνα με τα δικά τους λεγόμενα, δεν μπορούν να έχουν μέτρο σύγκρισης και θεωρούν την διερμηνεία από συγκρατούμενους πιο πολύ αποτελεσματική λύση, παρά λύση ανάγκης (Παράρτημα 2, ερώτηση 20). Μπορούμε λοιπόν να αποδώσουμε αυτή την απάντηση στην έλλειψη εμπιστοσύνης από την πλευρά των εργαζομένων προς τους κρατούμενους. Όπως έχουμε προαναφέρει, η πλευρά των ιδίων των κρατουμένων βρίσκεται διχασμένη ανάμεσα στις δύο επιλογές, καθώς τα ποσοστά είναι ίσα.

Τέλος, άξια αναφοράς είναι η απάντηση κάποιων ατόμων, στην ερώτηση 22 όπου ερωτήθηκαν σχετικά με το εάν πιστεύουν πως οι ξένοι κρατούμενοι αδικούνται σε σχέση με τους Έλληνες λόγω της δυσκολίας που αντιμετωπίζουν στην επικοινωνία. Οι πλειοψηφία των ατόμων απέρριψε αυτή την πιθανότητα με εκφράσεις όπως «όχι», «όχι σε καμία περίπτωση» κλπ. Ένας ερωτηθέντας φάνηκε να μην είναι ιδιαίτερα σίγουρος και απάντησε «όχι ιδιαίτερα», κατατάξαμε την απάντηση του ως «όχι», αλλά είναι εμφανές πως διατηρεί κάποιες αμφιβολίες. Τρία ήταν τα άτομα που απάντησαν καταφατικά στην ερώτηση μας, το ένα από αυτά, ξεπερνώντας τα όρια μια απλής κατάφασης απάντησε «προφανώς», γεγονός που υποδεικνύει πως έχει παρατηρήσει περιπτώσεις άδικης αντιμετώπισης λόγω γλωσσικών φραγμάτων.

10. Συγκεντρωτικός Πίνακας Απαντήσεων Κρατουμένων

ΕΡΩΤΗΣΗ 1	0-20%	
	21-40%	
	41-60%	
	61-80%	
	81-100%	14 (100%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 2	0-20%	14 (100%)
	21-40%	
	41-60%	
	61-80%	
	81-100%	

ΕΡΩΤΗΣΗ 3	ΕΛΛΑΔΑ	3(22%)
	ΑΛΒΑΝΙΑ	5 (36%)
	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	2 (14%)
	ΙΡΑΚ	1 (7%)
	ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ	1 (7%)
	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	1 (7%)
	ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	1 (7%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 4	ΕΛΛΗΝΙΚΑ	5 (33%)
	ΑΛΒΑΝΙΚΑ	5 (33%)
	ΠΑΝΤΖΑΜΠΙ	1 (7%)
	ΚΟΥΡΔΙΚΑ	2 (13%)
	ΟΥΡΝΤΟΥ	1 (7%)
	ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ	1 (7%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 5	1-5 ΧΡΟΝΙΑ	12 (86%)
	6-10 ΧΡΟΝΙΑ	-
	ΠΑΝΩ ΑΠΟ 10	2 (14%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 6	ΝΑΙ	14 (100%)
	ΟΧΙ	-
ΕΡΩΤΗΣΗ 7α	ΝΑΙ	14 (100%)
	ΟΧΙ	-
ΕΡΩΤΗΣΗ 7β	ΑΓΓΛΙΚΑ	4 (29%)
	ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ	1 (7%)
	ΡΩΣΙΚΑ	1 (7%)
	ΔΞ/ΔΑ	8 (57%)

ΕΡΩΤΗΣΗ 8	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	8 (58%)
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	2 (14%)
	ΛΥΚΕΙΟ	1 (7%)
	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	1 (7%)
	ΔΞ/ΔΑ	2 (14%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 9	ΝΑΙ	
	ΟΧΙ	14 (100%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 10	ΝΑΙ	9 (65%)
	ΟΧΙ	4 (28%)
	ΔΞ/ΔΑ	1 (7%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 11α	ΝΑΙ	2 (14%)
	ΟΧΙ	11 (79%)
	ΔΞ/ΔΑ	1 (7%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 11β	ΝΑΙ	-
	ΟΧΙ	-
	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	14 (100%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 12	ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ	-
	ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΔΙΚΗΓΟΡΟ	-
	ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	2 (14%)
	ΑΛΛΟ	2 (14%)
	ΔΞ/ΔΑ	10 (72%)

ΕΡΩΤΗΣΗ 13	ΝΑΙ	7 (50%)
	ΟΧΙ	6 (43%)
	ΔΞ/ΔΑ	1 (7%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 14	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	4 (29%)
	ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ	4 (29%)
	ΔΞ/ΔΑ	6 (42%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 15	ΝΑΙ	4 (29%)
	ΟΧΙ	6 (43%)
	ΔΞ/ΔΑ	3 (21%)
	ΑΛΛΟ	1 (7%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 16	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	14 (100%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 17	ΝΑΙ	1 (7%)
	ΟΧΙ	12 (86%)
	ΔΞ/ΔΑ	1 (7%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 18	ΝΑΙ	3 (21%)
	ΟΧΙ	9 (65%)
	ΔΞ/ΔΑ	2 (14%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 19α	ΝΑΙ	8 (58%)
	ΟΧΙ	3 (21%)
	ΔΞ/ΔΑ	3 (21%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 19β	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	14 (100%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 20	0-20%	-

	21-40%	2 (14%)
	41-60%	1 (7%)
	61-80%	1 (7%)
	81-100%	1 (7%)
	ΔΞ/ΔΑ	9 (65%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 21	0-20%	1 (7%)
	21-40%	2 (14%)
	41-60%	-
	61-80%	1 (7%)
	81-100%	1 (7%)
	ΔΞ/ΔΑ	9 (65%)

10. 1 Συγκεντρωτικός Πίνακας Απαντήσεων Σωφρονιστικού Προσωπικού

ΕΡΩΤΗΣΗ 1	ΝΑΙ	9 (100%)
	ΟΧΙ	-
ΕΡΩΤΗΣΗ 2	ΑΛΒΑΝΙΑ	2 (22%)
	ΠΓΔΜ	2 (22%)
	ΓΕΩΡΓΙΑ	2 (22%)
	ΑΛΛΟ (ΑΠΟ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, ΠΟΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ, ΑΦΡΙΚΗ)	7 (77%)

ΕΡΩΤΗΣΗ 3	0-20%	
	21-40%	
	41-60%	
	61-80%	
	81-100%	9 (100%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 4	ΕΛΛΗΝΙΚΑ	4 (45%)
	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	5 (55%)
	ΕΞΩΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	2 (22%)
	ΑΓΓΛΙΚΑ	1 (11%)
	ΑΛΛΟ	2 (22%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 5α	ΝΑΙ	2 (22%)
	ΟΧΙ	-
	ΜΕΡΙΚΟΙ	5 (55%)
	ΔΕ/ΔΑ	2 (22%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 5β	ΝΑΙ	1 (11%)
	ΟΧΙ	6 (67%)
	ΔΕ/ΔΑ	2 (22%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 6	ΝΑΙ	5 (55%)
	ΟΧΙ	2 (22%)
	ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	2 (22%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 7	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ	6 (67%)
	ΕΞΩΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	2 (22%)

	ΕΛΛΗΝΙΚΑ	2 (22%)
	ΑΛΛΟ	2 (22%)
	ΔΞ/ΔΑ	1 (11%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 8	ΝΑΙ	2 (22%)
	ΟΧΙ	6 (67%)
	ΔΞ/ΔΑ	1 (11%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 9	ΝΑΙ	9 (100%)
	ΟΧΙ	-
ΕΡΩΤΗΣΗ 10	ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ	3 (33%)
	ΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ	1 (11%)
	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	3 (33%)
	ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ	2 (22%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 11	ΝΑΙ	-
	ΟΧΙ	8 (89%)
	ΔΞ/ΔΑ	1 (11%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 12	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ	3 (33%)
	ΔΞ/ΔΑ	6 (67%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 13	ΝΑΙ	-
	ΟΧΙ	7 (78%)
	ΔΞ/ΔΑ	1 (11%)
	ΑΛΛΟ	1 (11%)

ΕΡΩΤΗΣΗ 14	ΝΑΙ	1 (11%)
	ΟΧΙ	6 (67%)
	ΔΕ/ΔΑ	2 (22%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 15	10 ΜΕΡΕΣ ΠΡΙΝ	1 (11%)
	ΔΕ/ΔΑ	7 (78%)
	ΑΛΛΟ	1 (11%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 16	ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ	4 (45%)
	ΔΕ/ΔΑ	5(55%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 17	ΝΑΙ	-
	ΟΧΙ	4 (45%)
	ΔΕ/ΔΑ	5 (55%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 18	ΑΜΕΡΟΛΗΨΙΑ	2 (22%)
	ΑΚΡΙΒΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗ	3 (33%)
	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΥΝΝΕΝΟΗΣΗΣ	1 (11%)
	ΒΟΗΘΕΙΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ	1 (11%)
	ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΣΩΣΤΑ ΤΗΝ ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥ	1 (11%)
	ΔΕ/ΔΑ	2 (22%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 19	ΑΜΕΡΟΛΗΠΤΟΣ	9 (100%)
	ΠΛΕΥΡΑ ΝΟΜΟΥ	-
	ΠΛΕΥΡΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ	-

ΕΡΩΤΗΣΗ 20	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΛΥΣΗ	4 (45%)
	ΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ	2 (22%)
	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	3 (33%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 21	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	7 (78%)
	ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ	-
	ΔΞ/ΔΑ	2 (22%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 22	ΝΑΙ	3 (33%)
	ΟΧΙ	6 (67%)
ΕΡΩΤΗΣΗ 23	ΝΑΙ	7 (78%)
	ΟΧΙ	2 (22%)

11. Λύσεις

Μετά την έρευνα μας, τόσο στο εξωτερικό μέσω αντίστοιχων ερευνών, όσο και στην ελληνική πραγματικότητα, θεωρούμε απαραίτητο να διατυπώσουμε και εμείς τις δικές μας λύσεις και προτάσεις, προκειμένου στο μέλλον να βελτιωθούν οι συνθήκες διερμηνείας στα σωφρονιστικά ιδρύματα και οι γλωσσικές διαφορές να μην αποτελούν φράγμα στην επικοινωνία.

Μια προφανής λύση θα ήταν να αυξηθούν τα κονδύλια που παρέχουν χρηματοδότηση στα ελληνικά σωφρονιστικά ιδρύματα, έτσι ώστε να μπορέσουν να καλυφθούν οι ανάγκες των κρατούμενων για επαγγελματική διερμηνεία. Κατανοώντας όμως ότι οι ξένοι κρατούμενοι είναι πολλοί σε αριθμό και ότι θα χρειαζόταν ένα μεγάλο χρηματικό ποσό για να καλυφθούν αυτές οι ανάγκες, η επόμενη πρόταση μας είναι να διοργανωθούν σεμινάρια κατά τα οποία οι επαγγελματίες διερμηνείς, θα διδάξουν αποτελεσματικές τεχνικές αλλά και τις αξίες ενός διερμηνέα σε κρατούμενους που προτίθενται να συμμετέχουν οικειοθελώς. Οι κρατούμενοι μπορούν να αμείβονται για τις υπηρεσίες τους με ένα χρηματικό ποσό κάθε μήνα το οποίο θα λειτουργεί ως κίνητρο να συνεχίσουν την παροχή διερμηνείας.

Αν το επιτρέπουν οι υποδομές της φυλακής θα ήταν χρήσιμο αν κατά την είσοδο των ξένων κρατούμενων στη φυλακή μπορούσαν να επικοινωνήσουν με έναν διερμηνέα είτε από κοντά είτε τηλεφωνικά, προκειμένου να κατανοήσουν πλήρως όλους τους κανονισμούς και τις αρμοδιότητες τους. Σε περίπτωση αποτρεπτικών υποδομών, χρήσιμο θα ήταν να δημιουργηθούν ενημερωτικά φυλλάδια μεταφρασμένα σε όλες τις γλώσσες που μιλούν οι κρατούμενοι, ενημερώνοντας έτσι γραπτώς τους κρατούμενους αλλά ρισκάροντας να μην γίνουν κατανοητά από εκείνους που δεν έχουν το απαραίτητο επίπεδο εκπαίδευσης.

12. Επίλογος

Ο αριθμός των αλλοδαπών κρατούμενων στην Ελλάδα όσο και στο υπόλοιπο κόσμο αυξάνεται δραματικά. Η ανάγκη για υπηρεσίες διερμηνείας στα σωφρονιστικά ιδρύματα όλο και μεγαλώνει. Ωστόσο δεν παρατηρείται καμία αλλαγή ή προσπάθεια. Βασικό λόγο αποτελεί η έλλειψη δεδομένων και στοιχείων όσον αφορά την διερμηνεία στα σωφρονιστικά ιδρύματα αλλά και χρηματοδότησης όπως είδαμε και στην δική μας χώρα. Φυσικά υπάρχουν χώρες οι οποίες είναι αρκετά εξελιγμένες με νόμους που σέβονται τα δικαιώματα των κρατουμένων. Αυτές αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση αλλά και την μειοψηφία.

Οι τομείς οι οποίοι έχουν ανάγκη από τη ύπαρξη διερμηνέα αποτελούν μία ανεξερεύνητη περιοχή, καθώς σε όλους τις έρευνες οι επαγγελματίες διερμηνείς αναφέρουν μόνο τυπικές διαδικασίες στις οποίες παρίστανται, όπως συναντήσεις με τον δικηγόρο, συναντήσεις για αίτηση ασύλου κλπ. Το ερώτημα όμως που προκύπτει είναι τι γίνεται στην καθημερινή ζωή τους, όσον αφορά την διεκπεραίωση των καθημερινών τους καθηκόντων, των δραστηριοτήτων αλλά και την αντιμετώπιση ιατρικών προβλημάτων.

Εδώ παρατηρούμε την εμφάνιση του peer interpreter, ο οποίος φαίνεται να προτιμάται από τα σωφρονιστικά ιδρύματα σχετικά με την διευκόλυνση της επικοινωνίας σε πιο καθημερινά θέματα λόγω της εμπιστοσύνης μεταξύ των συγκρατούμενων, αλλά και λόγω του γεγονότος ότι πρόκειται για μία εύκολη λύση. Είναι εύκολα αντιληπτό ότι στην περίπτωση αυτή, περιορίζεται η ποιότητα της διερμηνείας που παρέχεται, λόγω της έλλειψης επαγγελματικής κατάρτισης και καθώς προκύπτουν σχετικοί κίνδυνοι που αφορούν την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών.

Συγχρόνως η επαγγελματική διερμηνεία στις φυλακές αποτελεί επίσης ένα αμφιλεγόμενο θέμα, καθώς συχνά οι ηθικές αρχές που οφείλει να ακολουθήσει ο διερμηνέας ως επαγγελματίας αντικρούονται με τις απαιτήσεις των δικηγόρων, των σωφρονιστικών και διαφόρων επαγγελματιών. Οι διερμηνείς συχνά βρίσκονται στην θέση όπου αναμένεται από αυτούς να στηρίζουν ψυχολογικά ένα κρατούμενο, ενώ την ίδια πίεση δέχονται και από τους κρατούμενους οι οποίοι συχνά τους εμπιστεύονται σημαντικές πληροφορίες που ίσως έχουν αρνητική επιρροή στη ζωή τους, αλλά οι διερμηνείς συναντούν ένα δίλημμα, ανάμεσα στην αναίρεση της ιδιωτικότητας τους και στην προστασία του κρατούμενου που ενδεχομένως σκέφτεται να βλάψει τον εαυτό του.

Σημαντικό πρόβλημα στην απόδοση του διερμηνέα αποτελεί το περιβάλλον των σωφρονιστικών ιδρυμάτων, καθώς στα περισσότερα ιδρύματα δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, με ειδικούς χώρους για την πραγματοποίηση της συνάντησης. Η ακουστική των χώρων, η έλλειψη ιδιωτικότητας λόγω της παρουσίας των σωφρονιστικών υπαλλήλων και το αίσθημα φόβου που προκαλείται είτε από τον χώρο, είτε από τον κρατούμενο είναι μερικοί παράγοντες που δυσκολεύουν την σωστή επικοινωνία μεταξύ των διερμηνέων και των κρατουμένων.

Αναφορικά με την Ελλάδα μπορούμε να παρατηρήσουμε την έλλειψη ερευνών αλλά και την άγνοια μας σχετικά με τις υπηρεσίες διερμηνείας. Με την δική μας προσπάθεια μέσω των ερωτηματολογίων και των συζητήσεων στο σωφρονιστικό ίδρυμα της Κέρκυρας προσπαθήσαμε να πραγματοποιήσουμε την δική μας προσέγγιση στο θέμα. Τα αποτελέσματα μας απογοήτευσαν καθώς επιβεβαίωσαν τις σκέψεις μας για την έλλειψη επαγγελματιών διερμηνέων στις φυλακές στην Ελλάδα. Ειδικότερα οι άγνοια των κρατουμένων για το δικαίωμά τους σε διερμηνεία αλλά και η έλλειψη ενδεδειγμένων χώρων σε συνδυασμό με την άγνοια του προσωπικού ήταν μερικά από τα αποτελέσματα που μας προκάλεσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς μας βοήθησε να δημιουργήσουμε μια πιο σφαιρική άποψη. Η ύπαρξη των “peer interpreters” ήταν κάτι που μας έδειξε πως η κατάσταση που επικρατεί στο εξωτερικό, όπως είδαμε από τις έρευνες, αποτελεί και την πραγματικότητα της Ελλάδας.

Ωστόσο αυτό που μας εξέπληξε θετικά ήταν η ύπαρξη του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας εντός της φυλακής. Στο σχολείο αυτό Έλληνες και αλλοδαποί κρατούμενοι που δεν διαθέτουν γνώσεις της ελληνικής μπορούν να μάθουν εκεί, πράγματα που θα τους βοηθήσουν στην επικοινωνία με το σωφρονιστικό προσωπικό και στην καλύτερη διαβίωση τους. Τα μαθήματα σύμφωνα με τους

καθηγητές αλλά και από δική μας εμπειρία που παρακολούθησαμε ένα μάθημα είναι πολύ διαδραστικά και κρατούν το ενδιαφέρον των μαθητών. Το πιο σημαντικό που αποκομίσαμε από τους καθηγητές είναι το ότι αντιμετωπίζουν τους μαθητές ως μαθητές παραμερίζοντας τα αδικήματά τους. Αυτή η πρωτοβουλία θα ήταν μεγάλης σημασίας να υιοθετηθεί από όλα τα σωφρονιστικά ιδρύματα σαν ένα μικρό βήμα προς την διευκόλυνση της διερμηνείας.

Συνοψίζοντας οφείλουμε να πούμε πως χρειαζόμαστε περισσότερες έρευνες στο θέμα της διερμηνείας στις φυλακές συγκεκριμένα στην Ελλάδα προκειμένου να κατανοήσουμε ολοκληρωτικά την κατάσταση. Η λύση φυσικά βρίσκεται στην χρηματοδότηση τόσο από κυβερνητικούς φορείς όσο και από ευρωπαϊκούς και παγκόσμιους φορείς που έχουν ως στόχο την εξασφάλιση των γλωσσικών δικαιωμάτων όλων των κρατούμενων. Τα χρήματα αυτά θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε μεταφρασμένο υλικό σε όλες τις γλώσσες, με πληθώρα πληροφοριών σχετικά με την λειτουργία του σωφρονιστικού ιδρύματος αλλά φυσικά σε μόνιμη συνεργασία με διερμηνείς σε όλα τα θέματα τις φυλακής στα οποία προκύπτουν θέματα επικοινωνίας.

13. Βιβλιογραφία

- Baixauli-Olmos, L. (2013). A description of interpreting in prisons Mapping the setting through an ethical lens. John Benjamins Publishing Company, 1-17.
- Baixauli-Olmos, L. (2017). The Development of Prison Interpreting Roles: A Professional Ecological Model. Revista Canaria de Estudios Ingleses, 1-23.
- Draft Recommendation Concerning Foreign Prisoners (2012). [ebook] strasbourg, 1-11 .Available at: https://rm.coe.int/16806f9452?fbclid=IwAR3_0ULi6n69rL3kOfZtuOOyxtpaTJpSfpNyQGL7U6AfR9guO0AGvj4ahE [Τελευταία Προσπέλαση 23 Σεπ. 2019].
- European Prison Rules (2006). [ebook] Strasbourg: Council of Europe Publishing, 1-133. Available at: https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae?fbclid=IwAR2ITdB989Zosf6hvaPkcDIQHKYDY2n8OJPp-ECL3TD47TbhX42G5C_fSE [Τελευταία Προσπέλαση 23 Σεπ. 2019].

- Fowler, Y. (2016). Court Interpreting in England: what works? (and for whom)? How Interpreted Prison Video Link impacts upon courtroom interaction¹. 1-34.
- Fowler, Y. (2016). Interpreting into the ether: interpreting for prison/court video link hearings. 1-20.
- Gómez, A. (2014). Criminals interpreting for criminals: breaking or shaping norms?. 1-20.
- Gómez, A. (2014). Interpreting in prison settings. An international overview. John Benjamins Publishing Company, 1-28.
- Gómez, A. (2015). Facing face: non professional interpreting in mental health interviews. de Gruyter Mouton, 1-24.
- Gómez, A. (2018). Language, translation and interpreting policies in prisons: Protecting the rights of speakers of non-official languages. De Gruyter Mouton, 1-22.
- Martínez-Gómez, A. (2009). Beyond the bar... behind the bars: A case study on translation and interpreting in Spanish prisons. Antwerp, 1-18.
- Pöschhacker, F., Grbić, N., Mead, P. and Setton, R. (2015). Routledge encyclopedia of interpreting studies. Routledge.
- Schäffner, C., Kredens, K. and Fowler, Y. (2013). Interpreting in a changing landscape. John Benjamins Publishing Company.
- Watt, K., Hu, W., Magin, P. and Abbott, P. (2018). “Imagine if I'm not here, what they're going to do?”—Health-care access and culturally and linguistically diverse women in prison. [ebook] Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/hex.12820> [Τελευταία Προσπέλαση 23 Σεπ. 2019].
- Δημητρούλη, Κ. και Ρηγούτσου, Ε. (2017). [online] Minedu.gov.gr. Available at: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2017/publications/docs2016/Odigos_SDE_low.pdf [Τελευταία Προσπέλαση 9 Οκτ. 2019].
- Μηλιώνη, Φ. (2016). Έγκλημα και Ποινική Καταστολή Σε Εποχή Κρίσης. 1^η έκδοση Αθήνα : Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2349-2365.
- Πανούσης, Γ. (n.d.). χ.χ. [online] Epanodos.org.gr. Available at: [http://epanodos.org.gr/documents/10199/22195/%CE%97%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%95%CE%A0%CE%91%CE%9D%CE%95%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%9E%CE%97%CE%A4%CE%A9%CE%9D%CE%9A%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%A9%](http://epanodos.org.gr/documents/10199/22195/%CE%97%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%95%CE%A0%CE%91%CE%9D%CE%95%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%9E%CE%97%CE%A4%CE%A9%CE%9D%CE%9A%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%A9%C)

14. Παραρτήματα

14.1 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ

1) ΤΙ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΔΡΕΣ;

- ☐ 0%-20%
- ☐ 21-40%
- ☐ 41-60%
- ☐ 61-80%
- ☐ 81-100%

2) ΤΙ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΝΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ;

- ☐ 0%-20%
- ☐ 21-40%
- ☐ 41-60%
- ☐ 61-80%
- ☐ 81-100%

3) ΑΠΟ ΠΟΥ ΚΑΤΑΓΕΣΤΕ;

4) ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΜΗΤΡΙΚΗ ΣΑΣ ΓΛΩΣΣΑ;

5) ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΒΡΙΣΚΕΣΤΕ ΣΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ;

- ☐ 1-5 ΧΡΟΝΙΑ
- ☐ 6-10 ΧΡΟΝΙΑ
- ☐ ΠΑΝΩ ΑΠΟ 10 ΧΡΟΝΙΑ

6) ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΟΙΟΣ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΧΩΡΑ ΜΕ ΕΣΑΣ Η ΜΙΛΑΕΙ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΜΕ ΕΣΑΣ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

.....

7) ΜΙΛΑΤΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ; ΜΙΛΑΤΕ ΑΓΓΛΙΚΑ Η ΑΛΛΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

.....

8) ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΑΣ

- ☐ ΔΗΜΟΤΙΚΟ
- ☐ ΓΥΜΝΑΣΙΟ
- ☐ ΛΥΚΕΙΟ
- ☐ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
- ☐ ΑΛΛΟ

9) ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΟΤΙ ΜΙΛΑΤΕ ΑΛΛΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΑΣ ΑΠΟΜΟΝΩΝΕΙ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

.....

10) ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΑΣ ΣΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

.....

11) ΕΧΕΤΕ ΈΡΘΕΙ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΣ; ΑΝ ΝΑΙ,ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΑΠΛΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

.....

.....

12) ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΕΧΕΤΕ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ ΚΑΙ ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ;

☐ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

☐ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΔΙΚΗΓΟΡΟ

☐ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

☐ ΑΛΛΟ.....

.....

.....

13) ΕΧΕΤΕ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΠΟΤΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟ ΣΑΣ ΣΑΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

14) ΠΡΟΤΙΜΑΤΕ ΕΝΑΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ Η ΕΝΑΝ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟ ΣΑΣ; ΓΙΑΤΙ;

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑ / ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟ

.....
.....

15) ΕΧΕΤΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΝΑ ΠΡΟΣΛΑΒΕΤΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

16) ΣΥΝΗΘΩΣ ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΔΙΕΡΜΗΝΕΑΣ ΣΑΣ;

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ / ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ

17) ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΙΔΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

18) ΈΧΕΤΕ ΣΥΝΟΜΙΛΗΣΕΙ ΠΟΤΕ ΜΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ ΜΕΣΩ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ Η ΜΕΣΩ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ/ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

19) α) Ο ΧΩΡΟΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΣΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ; β) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ;

α) ΝΑΙ / ΟΧΙ

β) ΝΑΙ / ΟΧΙ

20) ΤΙ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΩΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΔΡΕΣ;

☐ 0%-20%

☐ 21-40%

☐ 41-60%

☐ 61-80%

☐ 81-100%

21) ΤΙ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΩΝ ΕΙΝΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ;

☐ 0%-20%

☐ 21-40%

☐ 41-60%

☐ 61-80%

☐ 81-100%

14.2 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ– ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

1)ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΜΙΛΑΝΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Η ΑΓΓΛΙΚΑ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

2)ΑΠΟ ΠΟΙΕΣ ΧΩΡΕΣ ΚΑΤΑΓΟΝΤΑΙ ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ;

.....

3)ΤΙ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΔΡΕΣ;

- ☐ 0%-20%
- ☐ 21-40%
- ☐ 41-60%
- ☐ 61-80%
- ☐ 81%-100%

4)ΜΕ ΠΟΙΟΝ ΤΡΟΠΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΕΙΤΕ ΜΑΖΙ ΤΟΥΣ; (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΘΕΜΑΤΑ, ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΟΥΛΕΙΩΝ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ)

.....

5)α. ΟΙ ΦΥΛΑΚΕΣ ΜΙΛΑΝΕ ΑΓΓΛΙΚΑ; β. ΑΝ ΝΑΙ, ΕΙΝΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΟΥΣ;

α. ΝΑΙ / ΟΧΙ

β. ΝΑΙ / ΟΧΙ

6) ΒΑΣΙΖΕΣΤΕ ΣΤΑ ΕΞΩΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

7)ΑΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ, ΠΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΟΥΝ ΜΕ ΓΙΑΤΡΟΥΣ ΚΑΙ ΝΟΣΟΚΟΜΕΣ;

.....

8)ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΧΩΡΙΣΜΕΝΟΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑ ΠΟΥ ΜΙΛΑΝΕ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

9)ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΙΣ ΙΔΙΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΜΙΛΟΥΝ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΒΟΗΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥΣ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

10)ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΠΩΣ ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΤΟΥΣ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΡΚΕΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟΥΣ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ Η ΕΙΝΑΙ ΑΠΛΑ ΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ;

ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ / ΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ

11)ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

12)ΕΑΝ ΝΑΙ, ΠΟΥ ΣΤΡΕΦΕΣΤΕ ΓΙΑ ΝΑ ΖΗΤΗΣΕΤΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ; (ΠΟΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΤΕ;)

.....

13)ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΙΔΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΓΙΑ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΦΥΛΑΚΗ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

.....

14)ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΩΣΤΕ Ο ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ ΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΕΙ ΜΕ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ; (πχ. TELEPHONE INTERPRETING, VIDEO LINK INTERPRETING)

ΝΑΙ / ΟΧΙ

.....

15)ΠΟΣΕΣ ΜΕΡΕΣ ΠΡΙΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙ Ο ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ ΑΙΤΗΜΑ ΟΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΟΣΟ ΚΑΙΡΟ ΕΓΚΡΙΝΕΤΑΙ Η ΑΙΤΗΣΗ ΤΟΥΣ;

.....

16)Ο ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΜΟΝΟΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ Η ΤΗΝ ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ;

Ο ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ / ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

17)Ο ΔΙΕΡΜΗΝΕΑΣ ΕΧΕΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟΝ ΦΑΚΕΛΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ Η ΣΕ ΚΑΠΟΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΔΙΚΗΜΑ ΤΟΥ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

18)ΤΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΕΧΕΤΕ ΑΠΟ ΕΝΑΝ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ;

.....

19)ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΔΙΕΡΜΗΝΕΑΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ, ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ Ή ΑΜΕΡΟΛΗΠΤΟΣ;

ΠΛΕΥΡΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥ / ΠΛΕΥΡΑ ΝΟΜΟΥ / ΑΜΕΡΟΛΗΠΤΟΣ

20)Η ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΠΟ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΛΥΣΗ Η ΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ;

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΛΥΣΗ / ΛΥΣΗ ΑΝΑΓΚΗΣ

21)ΕΜΠΙΣΤΕΥΕΣΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΣ Η ΤΟΥΣ ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ;

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ / ΣΥΓΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ

22)ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΔΙΚΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

23)ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ;
ΑΝ ΟΧΙ, ΘΑ ΤΑ ΘΕΩΡΟΥΣΑΤΕ ΧΡΗΣΙΜΑ;

ΝΑΙ / ΟΧΙ

.....